

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

4^E JAARGANG

WOENSDAG 16 JULI 1919

No. 185

INHOUD

	Blz.
DE DIVIDEND- EN TANTIËMELASTING door <i>Mr. A. Spanjer</i>	665
Mijnbouw in Indië en Staatsexploitatie II door <i>Dr. J. Rueb</i>	669
De Algemeene Vergadering der Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid door <i>Mr. J. E. B. van Lier</i>	672
De Luchtvaartweg Cairo-Kaapstad	674
Het Vredesverdrag	676
Index-cijfers	677
AANTEKENINGEN:	
De achturen werkdag	677
Beëindiging algemeene economische schikking	678
Consulaire dienst versus handelsministerie	678
Zilver voor de industrie in 1918	679
Invoering van den acht-urigen arbeidsdag in Frankrijk	679
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	679
MAANDCIJFERS:	
Productie der Kolenmijnen	680
Giro-omzet bij de Nederlandsche Bank	680
Ontvangsten van Spoor- en Tramwegmaatschappijen	680
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	681—687
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*
Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruijze Plaatweg 37.*
Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*
Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 15,—. Buitenland en Koloniën f 17,— per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonneés, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

14 JULI 1919.

Ook deze week bleef de toestand van de geldmarkt onveranderd. De vraag naar geld bleef nog tamelijk sterk aanhouden en werd aan het einde der week eender nog iets grooter. De prolongatierente noteerde omstreeks 3% pCt., terwijl particulier disconto voor 3% à 4 pCt. was onder te brengen.

* * *

In den weekstaat van de Nederlandsche Bank zijn geen belangrijke veranderingen. Vergrooting van de uitzettingen onder het eene hoofd stond tegenover inkrimping onder andere rubrieken. Zoo vermeerder-

den de binnenlandsche wissels met ca. 4 miljoen en verminderden daarentegen de beleeningen met 6½ miljoen. Tegenover een vermeerdering van de schuld van de regeering van ongeveer 6 miljoen stond een vermeerdering van het tegoed van anderen met ongeveer een gelijk bedrag. Verder verminderde de goudvoorraad met 5 miljoen en de bankbiljettenomloop met 9 miljoen.

* * *

De wisselmarkt was over het algemeen flauw. De handel was echter levendig en de verschillen waren niet groot. Het verkeer tusschen de vroegere bellingerenten begint zich te herstellen en ook in wissels worden sedert kort via de neutralen enkele posten afgesloten. Door de opheffing van de blokkade zal het verkeer spoedig grootere afmetingen aannemen en kan men spoedig een levendig wisselverkeer tegemoet zien. Een der eerste gevolgen van de opheffing der blokkade was de beëindiging van de overeenkomsten van de N.O.T. met de oorlogvoerende mogendheden. Dit bericht werd heden in den loop van den dag bekend en werd met algemeene blijdschap ontvangen.

DE DIVIDEND- EN TANTIËMELASTING.

Omtrent het juist begrip der wet van den 11den Januari 1918 (Staatsblad No. 4), tot heffing eener dividend- en tantiëmelastiging zijn gewichtige meeningsverschillen tot uiting gekomen ¹⁾, die, wat de hoofdzaken betreft, tot de volgende stelsels kunnen worden teruggebracht.

1°. Het stelsel Treub, volgens hetwelk de verdeling der winst bij Naamlooze Vennootschappen moet geschieden, alsof er geen belasting is en de belasting eerst daarna over het aldus bepaalde bedrag der uitdeelingen wordt berekend.

Het vond een verdediger in L. H. v. L., die er het door hem betreurd gevolg uit afleidde, dat ook de

¹⁾ Wij namen o.a. kennis van de artikelen of ingezonden stukken: in de „Economisch-Statistische Berichten” van 2 April 1919 (L. H. v. L.), van 23 April 1919 (Th. A. F.), van 14 Mei 1919 (Van Gijn), van 18 Juni 1919 (Molengraaff) en van 2 Juli 1919 (Van Gijn); in de „Nieuwe Financier en Kapitalist” van 11 en 25 April 1919, 23 Mei 1919, 27 Juni 1919, 2-en 11 Juli 1919; in het „Handelsblad” van 20, 26, 28 Juni, 3 en 9 Juli 1919; in de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van 17 en 20 Mei en van 20 en 24 Juni 1919; in de „Telegraaf” van 18 en 29 April en van 25 Juni 1919; in de „Dagelijksche Beurscourant” van 16 en 17 Mei, 21, 23, 26 en 27 Juni 1919 en van de ons door de Redactie der „E.-S.B.” toegezonden stukken van de heeren Mr. M. Moens, Petter, J. W. Scholten, A. Groeneveld en Mr. C. L. A. van Dijk (het laatste inmiddels verschenen in de N.R.C. van 15 dezer, Av.bl.). [Het is ons onmogelijk aan al deze stukken plaatsing te verleenen, wij hebben derhalve, om onze lezers niet onbekend te laten met de daarin geuite opvattingen, onzen medewerker gevraagd daaraan aandacht te willen schenken in dit opstel. — Red.]

preferente aandeelhouders den druk der belasting ondervinden (zie E.S.B. no. 170 van 2 April 1919) en in de Nieuwe Rotterdamse Courant van 17 Mei (Avondblad) en 28 Mei (Ochtendblad).

2°. Het stelsel Van Gijn. De dividendbelasting komt en blijft ten laste van de vennootschap, dat wil dus zeggen, ten laste van allen, die deel hebben in de winsten van de vennootschap. De tantiëmebelasting komt enkel formeel ten laste van de vennootschap; deze treedt slechts als bemiddelaarster bij het innen op en moet de belasting verhalen op de tantiëmist. (Zie E.S.B. no. 176 van 14 Mei 1919.) In de lijn van het stelsel Van Gijn ligt het betoog van Mr. Th. A. Fruin (E.S.B. no. 173 van 23 April 1919), volgens wien de wijze, waarop bij winstverdeling de wet op de dividend- en tantiëmebelasting behoort te worden toegepast, het best tot uiting komt in eene bepaling der statuten van de N.V. Vereenigde Chemische Fabrieken, welke luidt als volgt: „De belasting, die op de uitkeeringen, krachtens dit artikel over eenig boekjaar aan aandeelhouders, directeuren en commissarissen te doen, mocht verschuldigd zijn, zal voorzover dat niet in strijd mocht zijn met eenige wettelijke bepaling, onder de onkosten van het volgende boekjaar worden gebracht. Bij de beslissing over het maken van reserves krachtens het derde lid van dit artikel, zal het bedrag dier onkosten in overweging worden genomen.”

3°. Het stelsel, verdedigd in „De Nieuwe Financier en Kapitalist” van 23 Mei 1919, volgens hetwelk in de wet geen bepaald voorschrift is te vinden omtrent de vraag, wie de belasting over het dividend moet dragen en de N.V., tenzij de statuten tot een bepaalde gedragslijn dwingen, vrij zijn in hare beslissing te dien opzichte. Dit stelsel vond een talentvol verdediger in den heer J. P. Croin in het Financieel Weekblad van 24 Juni 1919 en 8 Juli 1919.

4°. Het stelsel Molengraaff, dat van het standpunt uitgaat, dat de vennootschap identiek is met de gezamenlijke vennoten of aandeelhouders en volgens hetwelk tantiëmegerechtigden met de dividendbelasting niets te maken hebben, zoodat deze niet te hunnen laste mag worden gebracht. (Zie E.S.B. no. 181 van 18 Juni 1919.)

Hoe is tegenover deze groote verscheidenheid van meeningen het standpunt van de belastingadministratie? Ze eischt van elke f 100 uitgekeerd dividend $f x$ dividendbelasting (x = het belastingpercentage)

en voor elke f 100 uitgekeerde tantiëmes $\frac{100}{100-x} \times x$

tantiëmebelasting van de vennootschap op. Zij verdiept zich dus ganschelijk niet in de vraag, te wiens laste de N.V. de belasting heeft gebracht en welk systeem door de Directie is toegepast. Evenmin gaat zij na of door de Directie de wet, eventueele bepalingen der statuten of besluiten van de algemeene vergadering van aandeelhouders zijn in acht genomen. Gesteld b.v., dat de statuten den commissarissen en leden der Directie 10 pCt. tantiëme toekennen en dat dit tantiëme in flagranten strijd met artikel 11, lid 3, der wet van den 11 Januari 1918 (Staatsblad no. 4) aan de tantiëmist tot een bedrag van $f(100 + b)$ ten volle is uitgekeerd. Dan eischt niettemin de belastingadministratie, na afronding naar beneden op een honderdvoud van het uitgekeerd bedrag, een som van

$f \frac{100a}{100-x} \times x$ als tantiëmebelasting van de Naamlooze Vennootschap op en laat het aan de aandeelhouders over voor hun geschonden rechten op te komen. Gedurende dertig jaren zal de Vennootschap het door hen te veel genotene van de tantiëmist kunnen terugvorderen. De dwingende bepaling van artikel 11, lid 3, van de belasting-administratie dus zóó op, dat voor elke $f(100 - x)$ uitgekeerde tantiëmes $f x$ tantiëmebelasting van de vennootschap wordt opgevorderd. Het, in strijd met voormeld artikel 11,

derde lid, ten volle uitkeeren der door de statuten toegekende tantiëmes, heeft dus, afgezien van het ontstaan van voormelde rechtsvordering, enkel ten gevolge, dat de N.V. meer tantiëmebelasting moet betalen. Er bestaat dus een prikkel voor de Naamlooze Vennootschap artikel 11, lid 3, niet te overtreden. Waar voorts de Naamlooze Vennootschap door verhoging van het bruto-tantiëmebedrag toch in staat is den tantiëmist een bepaald netto-tantiëme te waarborgen, is de practijk der belasting-administratie ten aanzien van de tantiëmebelasting zeer wel verdedigbaar.

Wat de dividendbelasting betreft, volgt de belasting-administratie het onder 3 genoemde stelsel en wij achten deze practijk geheel in overeenstemming met de wet. Zij geeft immers enkel eene dwingende bepaling ten aanzien van de tantiëmebelasting, niet ten aanzien van de dividendbelasting.

En al moge — wat trouwens niet vaststaat — den wetgever ééne bepaalde werking van de dividendbelasting voor oogen hebben gestaan, dit neemt niet weg, dat; waar de wet niet dwingt, haar uitvoerder evenmin mag dwingen. Terecht zegt de heer Croin in het vroeger genoemd artikel van 24 Juni 1919: „Voor de tantiëmebelasting een gebiedend voorschrift; voor de dividendbelasting vrijheid. Vandaar dat van „eene becijfering, die de eenige is, welke in overeenstemming is met de bepalingen van de wet. . . .” geen sprake kan zijn. Dat de wetgever bedoeld heeft in te grijpen in de winstverdeling kan. . . . niet toegegeven worden.”

De Naamlooze Vennootschap is ook o.i., behoudens de door artikel 11, lid 3, en de statuten aangelegde banden, wettelijk volkomen vrij één der hierboven genoemde of andere stelsels te volgen. Het is ons onbegrijpelijk, hoe men, toegevende, dat artikel 11, lid 3, de eenige dwingende bepaling der wet is, niettemin, zooals Prof. van Gijn, Mr. Fruin en Prof. Molengraaff, één bepaald systeem als het beslist eenig juiste kan verdedigen. De argumenten, door Prof. van Gijn voor zijn stelsel aangevoerd, komen ons onvoldoende voor. Het is niets dan eene petitio principii, indien de hooggeleerde schrijver zegt, dat de belasting van het dividend komt ten laste van de vennootschap, dat wil dus zeggen, ten laste van allen, die deel hebben in de winsten van de vennootschap en deze petitio principii maakt te vreemderen indruk, omdat Prof. van Gijn de preferente aandeelhouders, die toch ook deel hebben in de winsten van de vennootschap, niet in de dividendbelasting wil doen mededragen. Wij betwijfelen dan ook of het betoog van Mr. Fruin wel geheel in de lijn van het stelsel Van Gijn ligt. In de eerste plaats omdat o.i. uit het stelsel Van Gijn voortvloeit, dat ook de preferente aandeelhouders, die Mr. Fruin vrij wil laten, den druk der belasting gevoelen. In de tweede plaats, omdat Mr. Fruin één en ander — o.i. terecht — afhankelijk stelt van den inhoud der statuten, terwijl Prof. van Gijn één bepaald stelsel als het stelsel der wet beschouwt, waarvan afwijking door de statuten eener Naamlooze Vennootschap bezwaarlijk toelaatbaar kan worden geacht. Tegenover de stelling van Prof. Van Gijn, dat niets reden geeft tot de meening, „dat, sedert de dividendbelasting uit de inkomstenbelasting is overgebracht naar de dividend- en tantiëmebelasting, de belasting van het dividend ten laste moet komen van de aandeelhouders alleen,” staat het feit, dat reeds ten tijde der bedrijfsbelasting de belasting-administratie zich met onderscheidene methodes tot in rekening brengen dier belasting kon vereenigen. Kreukniet vermeldt op blz. 82 v. van het vierde deel van zijn „Praktisch Boekhouden” drie verschillende methodes, te weten: a. de bedrijfsbelasting komt ten laste der aandeelhouders en drukt op het boekjaar, waarin de winst is gemaakt; b. de bedrijfsbelasting komt ten laste der winst en drukt op het boekjaar, waarin de winst is gemaakt; c. de bedrijfsbelasting komt ten laste der winst en drukt op het volgend boekjaar. Er is o.i. geen enkele

reden om aan te nemen, dat de wet op de dividend- en tantiëmebelasting den Naamloozen Vennootschappen eene vrijheid heeft willen ontnemen, die ze onder de bedrijfsbelasting bezaten. Vermeld dient voorts te worden, dat Prof. van Gijn bij zijne becijfering de bepaling van artikel 10, lid 1, der wet van den 11en Januari 1918 (Staatsblad no. 4) over het hoofd ziet, die luidt: „De belasting bedraagt *f* 5 voor elke *geheele* som van *f* 100”, terwijl ten slotte tegen het stelsel Van Gijn een reeds in het vroeger genoemd artikel van „De Nieuwe Financier en Kapitalist” van 23 Mei 1919 vermeld bezwaar van practischen aard is aan te voeren. „Zelfs al aanvaardt men dit systeem” — aldus o.i. terecht de schrijver van dit artikel — „voor het eerste dividend van 5 pCt., dan komt de statutaire bepaling, welke voorschrijft 10 pCt. van de overwinst aan het reservefonds toe te voegen in het gedrang. De overwinst is becijferd op *f* 96.000 en 10 pCt. daarvan is *f* 9600, doch in plaats daarvan komt aan het reservefonds, in strijd met de statuten, slechts *f* 9160,30. Dit is het gevolg van de ongerijmdheid, dat in het hier besproken stelsel de belasting ook op het reservefonds drukt.”

Over het stelsel „Treb” kunnen wij, na het bovenstaande, kort zijn; de weerlegging van Prof. van Gijn komt ons afdoende voor. Alleen zij opgemerkt, dat deze zich, in den aanvang van zijn artikel, ten onrechte beroept op een passage uit de memorie van toelichting tot het ontwerp, betreffende de grondslagen van het stelsel van 's Rijks belastingen. Mr. Treub bedoelde met den geciteerden passus enkel te doen uitkomen, dat de hogere opbrengst van de dividend- en tantiëmebelasting niet aan eene verhooging van het tarief der dividendbelasting, doch alleen aan de toevoeging der tantiëmebelasting was te danken. Prof. van Gijn leest uit de door hem geciteerde woorden meer dan er in zit.

Wat ten slotte het stelsel Molengraaff betreft, dit komt neer op een verbeterd stelsel Treub. De dividendbelasting drukt, ook volgens Prof. Molengraaff, enkel op de aandeelhouders, de tantiëmebelasting enkel op de tantiëmisten. In tegenstelling met Mr. Treub wil Prof. Molengraaff echter terecht de dividendbelasting over de werkelijk aan aandeelhouders uitgekeerde bedragen berekenen; laatstgenoemde berekent de dividendbelasting over 't honderd, de tantiëmebelasting in 't honderd, terwijl eerstgenoemde beide in 't honderd berekenen wil.

Dat de becijfering van Prof. Molengraaff de eenige zou zijn, die in overeenstemming is met de bepalingen der wet, kunnen wij, zooals reeds gezegd, niet toegeven. De stelling, waarvan de hooggeleerde schrijver uitgaat, dat de vennootschap identiek is met de gezamenlijke vennoten of aandeelhouders, is uit een juridisch oogpunt zeer betwist en heeft in elk geval den ontwerper der wet van den 11den Januari 1918 (Staatsblad no. 4) evenmin als dien der bedrijfs- en der inkomstenbelasting voor oogen gestaan. Terecht schrijft de heer Croin: „Ik vind hierin (nl. in het uitgangspunt van Prof. Molengraaff) twee onjuistheden. Vooreerst legt de wet wel op de N.V. den plicht om de belasting over de tantiëmes terug te vorderen van de tantiëmisten, maar zij verbiedt daarom volstrekt nog niet de belasting op de dividenden middellijk of onmiddellijk ten laste der aandeelhouders te brengen. . . . Ten tweede kan men m.i. niet de N.V. met de aandeelhouders identificeren. Men bedenke: het gaat hier om *winstverdeling*, waarbij niet slechts de aandeelhouders als eigenaren der N.V., maar ook andere deelgerechtigden in de winst optreden. Wanneer men dan ook spreekt van het dragen van lasten door de N.V., dan wil ik onder N.V. hier verstaan: allen, die tot het deelen in de winst van de N.V. gerechtigd zijn, en wel op de wijze, waarop ze tot het deelen in die winst zijn gerechtigd. Dit alles echter is hier van secundair belang geworden, omdat naar mijne meening de N.V., die tot het afwentelen van de

tantiëmebelasting *verplicht* is, tot het afwentelen van de dividendbelasting, zooals haar dat het billijkst voorkomt, *gerechtigd* blijft.” En terecht ook vraagt Mr. van Gijn in zijn repliek in de E.S.B. van 2 Juli 1919: „De grondbelasting van een gebouw van een vennootschap komt ten laste van de eigenares, d.i. van de vennootschap; moet dus ook de grondbelasting alleen door de aandeelhouders worden betaald? Mij dunkt — gaat Mr. van Gijn voort — die belasting vermindert ook de winst en wordt daardoor gedragen door allen, die in de winst deelen; vrijstelling van de belasting zoude zoowel voor aandeelhouders als voor tantiëmisten een iets hogere uitkeering mogelijk maken. Zou Prof. Molengraaff een winstverdeling willen maken, krachtens welke de tantiëmisten van heffing of vrijstelling van grondbelasting niets zouden merken, doch alleen de aandeelhouders daarbij belang hebben; en ook zoo met de personeele belasting?”¹⁾

Voorts heeft Prof. Molengraaff, bij de berekening van de belasting over de winstbewijzen, artikel 10, lid 1, en bij de berekening van de ten laste van directie en commissarissen komende tantiëmebelasting, artikel 7 van de wet van den 11den Januari 1918 (Staatsblad no. 4) voorbijgezien. Ten slotte verzuimde de hooggeleerde schrijver — gelijk de heer Croin terecht opmerkte, een scherp onderscheid te maken tusschen het primaire dividend en het superdividend. „*Het primaire dividend*” — aldus de heer Croin — „is eene uitkeering, waarop de aandeelhouders, vóór eenige andere winstuitkeering geschiedt, statutair recht hebben. Zij hebben hierop *ten volle* recht, zoodat de N.V. te zorgen heeft, dat dit dividend hun onverkort wordt uitbetaald. *Hieruit volgt vanzelf, dat direct met het bedrag voor dit primaire dividend, ook het bedrag voor de daarover verschuldigde belasting moet worden afgezonderd van de winst.*” Anders kan het gevolg zijn dat, in strijd met de statuten, aan de overige deelgerechtigden in de winst eene uitkeering geschiedt, terwijl de aandeelhouders nog geen vijf pCt. hebben ontvangen. Op dit bezwaar wijzen de mij door de Redactie der E.S.B. ter inzage verschafte ingezonden stukken van de heeren Mr. M. Moens en J. W. Scholten en doelt waarschijnlijk ook het slot van de repliek van Prof. van Gijn.²⁾

Afgezien van vorengenoemde fouten is o.i. de becijfering van Prof. Molengraaff slechts één der vele mogelijke becijferingen, niet de eenig mogelijke becijfering.

Resumeerende, zijn wij van oordeel, dat noch het stelsel Treub, noch het stelsel Van Gijn, noch het stelsel Molengraaff, doch enkel het onder 3°. genoemde stelsel overeenkomstig de wet is. Behoudens de bepaling van artikel 11, lid 3, der wet op de dividend- en tantiëmebelasting, achten wij de Naamlooze

¹⁾ In zijne dupliek beroept Prof. Molengraaff zich er op, „dat de grondbelasting en de personeele belasting heffingen zijn van een geheel anderen aard dan de dividendbelasting. De eerste moeten worden betaald onverschillig of er al dan niet winst is; maken deel uit van de onkosten van het bedrijf, na betaling waarvan eerst zal blijken of er winst is. De dividendbelasting daarentegen. . . behoort niet tot de onkosten van het bedrijf, maar is eene belasting van de uitdeelingen, een last drukkende op hen, die de uitdeelingen genieten.” Dit betoog geeft o.i. implicite toe, dat ook de wetten op de grond- en de personeele belasting *niet* het standpunt innemen, dat de vennootschap identiek is met de aandeelhouders. Van belang is voorts, dat Prof. Molengraaff aan het slot zijner dupliek uitdrukkelijk de meening van Mr. Fruin ten aanzien der preferente aandelen als juist erkent.

²⁾ De heer C. Louisse, accountant, verdedigt in het Ochtendblad van het „Handelsblad” van 9 Juli 1919 de zienswijze, dat de statuten met de toekening van het primaire dividend niet beoogen een toekening vrij van belasting. Hieruit zou volgen, dat de N.V. niet enkel volgens de wet, maar ook volgens de statuten bevoegd is de dividendbelasting ook ten laste van de preferente aandeelhouders te brengen.

Vennootschappen wettelijk volkomen vrij te beslissen te wiens laste zij de belasting willen brengen.

Het onder 3°. genoemde stelsel heeft — evenals trouwens de stelsels Van Gijn en Molengraaff — tot gevolg, dat over het bedrag aan uitgekeerd tantième en salaris een hooger belasting-percentage wordt geheven, dan over het bedrag aan uitgekeerd dividend. Tegen deze consequentie van artikel 11, lid 3, is de „Nieuwe Financier en Kapitalist” in de hoofdartikelen van 23 Mei 1919, 2 Juli 1919 en in een artikel van 11 Juli 1919 opgekomen.

In zijne bespreking van het stelsel Van Gijn zegt het blad: „Ook de berekende tantièmes zijn onnauwkeurig. Beschikbaar is voor de tantiëmist $f 27.480,90$ en de heer V. G. kent hun $f 25.282,43$ toe, terwijl dan voor belasting overblijft het verschil ad $f 2.198,47$. Er is evenwel slechts 8 pCt. van $f 25.282,43 = f 2.022,59$ belasting verschuldigd. Indien de heer V. G. het bruto bedrag door 108 had gedeeld, zou hij een (altijd in zijn stelsel) juiste uitkomst hebben verkregen van de uitkeerbare tantièmes, t.w. $f 25.445,28$ (in het artikel staat ten onrechte $f 25.455,28$). De belasting ad 8 pCt. maakt daarvan uit $f 2.035,62$ en de beide bedragen samen vormen het bruto beschikbare ad $f 27.480,90$ ” en in zijne bespreking van het artikel van den heer Croin: „Er is één punt, ten aanzien waarvan de opvatting van den heer Croin geheel tegenovergesteld is aan de onze, nl. of de belasting der tantièmes over het bruto bedrag moet worden geheven dan wel over het netto-bedrag... De opvatting van den heer Croin is klaarblijkelijk die van de belasting-administratie en ook de minister van financiën blijkt die te deelen. In weerwil daarvan meenen wij toch in de wet, zelfs al zou de bedoeling een andere zijn geweest, steunpunten voor onze opvatting te vinden. In art. 1 wordt bepaald, dat de belasting wordt geheven van de uitdeelingen der naamlooze vennootschappen enz. Artikel 2 geeft nu nader de omschrijving van hetgeen men onder het begrip uitdeeling heeft te verstaan... De wet somt hier in één adem op alle categorieën, aan wie uitdeelingen kunnen worden gedaan en volgens art. 1 zijn deze uitdeelingen belastbaar. Zij stelt deze categorieën dus op één lijn en wij kunnen geen reden bedenken, waarom ééne daarvan verschillend zoude mogen worden behandeld. Wat noemt men nu een uitdeeling doen? Wij weten daarvoor geen andere verklaring dan: „betalen”... De belasting wordt geheven van de vennootschap over hetgeen de houders van aandelen, winstbewijzen e.d. werkelijk ontvangen. In al deze gevallen is de belasting dus berekend over de sommen, welke de betrokkenen werkelijk in handen krijgen. Slechts bij de tantiëmist maken de belasting-administratie en de minister een uitzondering en wordt aan het begrip uitdeeling een andere beteekenis gehecht dan in de overige gevallen, ofschoon de wet blijkens het aangehaalde art. 2 alle uitdeelingen op één lijn stelt. Alleen geven wij toe, dat er twijfel kan rijzen aan de juistheid onzer opvatting in verband met de bewoordingen van art. 8... Hier wordt... gezegd, dat het *aandeel in de winst* aan de belasting onderworpen is. Het ware dan ook wel gewenscht, dat door overeenstemmende redactie in de verschillende artikelen iedere twijfel wordt opgeheven.”

De heer Petter stelt zich in zijn, ons door de redactie der E.S.B. ter inzage verschaft, ingezonden stuk op hetzelfde standpunt; alleen is hij op grond van artikel 7 der wet op de dividend- en tantiëmebelasting van oordeel, dat ten aanzien van de salarissen de belasting over het bruto-bedrag dus inclusief de belasting moet worden berekend. Hij betreurt op grond van den tekst der wet niet eene meer eenvoudige belastingberekening te kunnen aanvaarden, die z.i. zeker in de bedoeling heeft gelegen.

Het gewicht van deze bezwaren valt niet te ontkennen. Niettemin zijn wij van oordeel, dat zowel op historische gronden als met het oog op den tekst

der wet het systeem van de belasting-administratie wel verdedigbaar is. De wet op de dividend- en tantiëmebelasting is bedoeld als eene zakelijke belasting der uitdeelingen, ter vervanging van de vroegere belasting der Naamlooze Vennootschappen. Met dat doel zou eene toepassing der wet overeenkomstig het stelsel Treub ongetwijfeld het meest overeenstemmen. Waar echter dit stelsel in artikel 11, lid 3, der wet uitdrukkelijk voor de tantiëmebelasting is vastgelegd, moet a contrario worden aangenomen, dat het voor de dividendbelasting niet geldt. Aldus is waarschijnlijk de gedachtengang der belasting-administratie.¹⁾

Uit het bovenstaande blijkt voldoende, dat uitlegging en practijk der wet op de dividend- en tantiëmebelasting tot groote moeilijkheden heeft aanleiding gegeven. De oorzaak dier moeilijkheden is ongetwijfeld voornamelijk de dwingende bepaling van artikel 11, lid 3, der wet. Het aantal lastige puzzles en ingewikkelde berekeningen door die bepaling — vooral bij de toepassing van de artikelen 3 en 27 vlg. der wet — in het leven geroepen, is zoo groot, dat bij een eventuele herziening schrapping aanbeveling zal verdienen. De klaarblijkelijke en ernstige nadeelen der bepaling overtreffen toch o.i. verre de geringe slechts schijnbare voordeelen. Artikel 11, lid 3, beoogt te verhinderen, dat de tantiëmebelasting op de aandeelhouders, die gelijk bekend is, in den regel zich zeer passief betoonen tegenover de besturen der Naamlooze Vennootschappen, worde afgewenteld. Zonder wetsontduiking zal deze afwenteling thans slechts kunnen geschieden door een, bij besluit van de algemeene vergadering van aandeelhouders, uitdrukkelijk goedgekeurde verhooging van het bruto-tantiëmebedrag, waartoe wel niet zoo licht zal worden overgegaan. Hoe nu, indien in strijd met de wet eene afwenteling heeft plaats gevonden, hetgeen volgens de redactie van de „Nieuwe Financier en Kapitalist” (zie hoofdartikel in het blad van 23 Mei 1919) nog wel eens geschiedt? In de eerste plaats volgt uit het beginsel van de lijdelijkheid van den rechter dat deze, indien niet geaideerd, de voorgeschreven nietigheid niet zal kunnen verwezenlijken. Vandaar dat, wanneer alle aandeelhouders het eens zijn, zij de belasting ten laste van de Naamlooze Vennootschap kunnen brengen. En ook, nadat de rechter er in is betrokken, zullen zich bij de toepassing van het artikel vele twistvragen kunnen voordoen. Op blz. 84 vlg. van zijne dissertatie „De leer der nulliteiten in het burgerlijk recht”, verdedigt Mr. J. A. van Hamel de zeer houdbare leer, dat de door den wetgever in onderscheidene hoofdstukken van het burgerlijk wetboek ingelaschte nietigheidsbepalingen concrete beoordeeling eischen naar gelang van het beschermde belang. Waar nu de wetgever in gebreke is gebleven het beschermd belang nader aan te duiden, tast men ook omtrent de draagwijdte der nietigheid vrijwel in het duister. Zal terugvordering van het te veel aan tantiëmist uitgekeerde nog kunnen plaats vinden, wanneer de rekening van het betrokken jaar, zij het dan ook in strijd met wet of statuten, mocht zijn goedgekeurd? Het spreekt vanzelf, dat feitelijk geene terugvordering zal plaats vinden, wanneer noch een eventueel opgetreden nieuw bestuur, noch een aandeelhouder de actie daartoe wenschen in te stellen. Voorts zij opgemerkt, dat het, de iure constituto — zie de Memorie van Toelichting tot wijziging en aanvulling van de bepalingen in het Wetboek van Koophandel omtrent de naamlooze ven-

¹⁾ Naar aanleiding van de opmerkingen van „De Nieuwe Financier en Kapitalist” in het hoofdartikel van 2 Juli 1919 betoogt de heer Croin uitvoerig, met een beroep o.a. op de artikelen 10 en 27 vlg. der wet op de dividend- en tantiëmebelasting, „dat de wet alle de in art. 2 genoemde categorieën niet op één lijn stelt en dat de wet zelf op sommige plaatsen een verschillende behandeling van dividenden en tantièmes voorschrijft. De redactie van „De Nieuwe Financier en Kapitalist” handhaafde haar standpunt in een artikel d.d. 11 Juli 1919.

nootschap van koophandel en van daarmede samenhangende artikelen in dat wetboek en in het Wetboek van Strafrecht ad artikel 50c (Kamerstukken 1909—1910, 217, blz. 48) — twijfelachtig is „of de individueele aandeelhouder ooit bevoegd is tegen bestuurders eener naamlooze vennootschap ter zake van hun beheer eene vordering tot schadevergoeding in te stellen en of niet veeleer die aansprakelijkheid der bestuurders alleen jegens de vennootschap zelve bestaat.” Afgezien daarvan is het naar geldend recht een twistvraag of „het vorderingsrecht van den bijzonderen aandeelhouder geacht moet worden een einde te hebben genomen, zoodra de algemeene vergadering den bestuurders décharge heeft verleend wegens hun beheer gedurende het tijdvak, waarop de in te stellen rechtsvordering betrekking heeft” (zie voormelde memorie van toelichting ad art. 50 d. t.a.p. blz. 49).

In dit verband zij nog verwezen naar een artikel van Prof. Struycken in het Rechtsgeleerd Magazijn, 28e jaargang 1909, blz. 306 v. en 327 v. en naar Molengraaff, Leidraad, 2e druk, blz. 163, alwaar ook jurisprudentie wordt vermeld. Een voorbeeld der jurisprudentie van meer recenten datum en modernere richting is een vonnis van de Rechtbank te Rotterdam van 20 Februari 1911, Weekblad no. 9183, waarbij eene actie van individueele aandeelhouders tegen een formeel overeenkomstig de statuten genomen liquidatiebesluit werd toegewezen, omdat dit besluit het door wet en statuten aangenomen beginsel, dat alle aandelen een gelijk recht hebben op een evenredig deel van de bezittingen der naamlooze vennootschap, geschonden had en mitsdien met al de gevolgen daarvan moest worden nietig verklaard. Bedriegen wij ons niet, dan staat dit vonnis nog vrijwel alleen en is er goede grond voor de meening, dat, in zake ongeoorloofde toekenning van vergoeding voor tantiëmebelasting aan bestuurders, de actie van den individueelen aandeelhouder vanwege de groote moeilijkheden en kosten en het gering practisch belang wel steeds zal uitblijven.

Ten slotte zij opgemerkt, dat het doel van artikel 11, lid 3, de aandeelhouders tegen de gevolgen van hunne eigene te groote passiviteit te beschermen, een zoo ernstige inbreuk op het grondbeginsel van ons contractenrecht „pacta sunt servanda” niet rechtvaardigt, terwijl eene dergelijke bepaling in geen geval in eene belastingwet thuis behoort.

Weegt men het pro en contra ten opzichte van artikel 11, lid 3, der wet van den 11den Januari 1918 (Staatsblad no. 4), dan is het o.i. niet twijfelachtig, dat het oordeel ten gunste van de schrapping moet luiden.

Naast schrapping van artikel 11, lid 3, zou een eventueele herziening der wet van den 11den Januari 1918 (Staatsblad no. 4) o.i. een zoo duidelijk en consequent mogelijk vastleggen van het stelsel Treub in de wet moeten beoogen. De uitdeelingen waren dan vast te stellen, alsof er geen belasting bestond, over het bedrag *dier uitdeelingen* zou de belasting dienen te worden berekend, terwijl ten slotte de Naamlooze Vennootschap — behoudens de statuten en de besluiten van de algemeene vergadering van aandeelhouders — ten aanzien van de winstverdeling geheel vrij zou moeten blijven.

Mr. A. SPANJER.

Den Haag, 5 Juli 1919.

MIJNBOW IN INDIE EN STAATS- EXPLOITATIE. *)

Wanneer wij nagaan, welk aandeel in de uit den mijnbouw voortvloeiende directe baten aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië is ten goede gekomen, dan blijkt dit te zijn een zeer belangrijk aandeel in de winst uit den timmijnbouw en de winst — voor zoover aanwezig — uit den kolenmijnbouw. Van de baten uit de petroleumnijverheid en uit de rendee-

rende edelmetaalbedrijven genoot het Gouvernement slechts een volkomen onbeteekenend gedeelte in den vorm van cijns en concessierecht, waarvan de inning bovendien door de bepalingen der nog steeds gehandhaafde mijnordonnantie regelmatig op moeilijkheden stuit.

Het baanbreken der ethische politiek, in verband met de steeds toenemende behoeften der schatkist, voerde tot de zienswijze, dat een grooter deel van de directe baten uit den Indischen mijnbouw aan den Staat behoort toe te vallen. Wanneer men zich eenmaal op ethisch standpunt stelt — en te dien opzichte bestaat zoo oppervlakkig gezien roerende eensgezindheid bij alle politieke partijen hier te lande — kan men tegen deze stelling op zichzelf moeilijk bezwaar maken. De strijd, die weldra ontstond, liep dan ook niet over de stelling zelve, doch over den aard der middelen, die het meest geschikt moesten worden geacht om het gestelde doel te verwezenlijken. De stelling zelve past echter allerminst in het kader van de Indische Mijnwet van 1899, die in hoofdzaak ten doel had zooveel mogelijk den particulieren mijnbouw te bevorderen. Deze met zooveel moeite tot stand gekomen wet was dientengevolge reeds verouderd, toen zij door het eindelijk gereedkomen der Mijnordonnantie op 1 Mei 1907 in werking kon treden.

Met ingang van 1 Januari 1908 werd de Regeeringsbemoeyenis met den mijnbouw vereenigd binnen het nieuw opgerichte Departement van Gouvernementsbedrijven. Aan dit met een ganschelijk ander doel opgericht Departement viel de weinig bijzonderewaardige taak ten deel, richting te geven aan de in vloeijing zijnde denkbeelden omtrent de manier, waarop de Indische bodemschatten ten bate van het volk van Nederlandsch-Indië moesten worden geëxploiteerd.¹⁾ Voor deze taak was het Departement noch ingericht, noch geschikt en het is er dan ook niet in geslaagd haar te vervullen. Na de critiek, op gestie en inrichting van het Departement uitgeoefend bij de beide laatste Indische begrotingen, respectievelijk door de Kamerleden IJzerman met zijne medestanders en door de leden Dresselhuys en Van der Waerden, heeft men, gezien vooral de instemming, die deze laatsten ontmoetten bij den Minister van Koloniën, het recht te verwachten, dat binnen zeer korten tijd de Staatsbemoeyenis met den mijnbouw in Indië gereorganiseerd zal worden op een zoodanige wijze, dat zij haar taak naar behooren zal kunnen vervullen.

Mag men dus in de toekomst op verbetering hopen, voorshands heeft het streven om den Staat grooter aandeel te bezorgen in de directe baten uit den mijnbouw als eenig resultaat gehad, dat sinds jaar en dag de verdere ontwikkeling van den Indischen mijnbouw volledig is stopgezet.

Ten deze is het Departement van G. B. niet de eenige schuldige. Het vaststellen van de hoofdlijnen der mijnbouwpolitiek is ten slotte niet de taak van een Departement, doch die van de Staten-Generaal en het gemis aan goede voorlichting van Regeeringswege, waarover terecht, doch zonder succes, door de Tweede Kamer werd geklaagd, ontheft haar niet van de verplichting deze taak te vervullen. De Tweede Kamer sprak zich wel uit voor Staatsexploitatie in Djambi,²⁾ doch verwierp vervolgens de motie-IJzerman, die hetzelfde beoogde voor Billiton na 1927, terwijl zoo ergens, dan toch zeker dáár Staatsexploitatie aangewezen is. Bij deze wetsontwerpen en ook bij de begrotingsdiscussies kwam wel telkens de algemeene mijnbouwpolitiek ter sprake, zij beïnvloedde natuurlijk in hooge mate de gevallen beslissingen, doch tot een vruchtbaar debat kwam het niet, vooral ook doordat hiertoe de vorige Minister niet medewerkte. Een principieel debat ware op zijn plaats geweest bij de be-

¹⁾ [Vergelijk „Het Mijnwezen in Ned.-Indië”, pag. 67, jaarg. 1918. — Red.]

²⁾ [Zie pag. 325, jaarg. 1918. — Red.]

*) Vervolg van pag. 649.

handeling der jongste Mijnwetswijziging in 1918. Op grond van de gewisselde stukken, waarin de vrijwel unaniem afkeurende critiek uit de deskundige pers weerklank vond, had men een dergelijke discussie ook zeker mogen verwachten. De wijziging werd echter zonder debat door de Tweede Kamer aangenomen, welk voorbeeld door de Eerste Kamer werd gevolgd, nadat een door den zonderlingen gang van zaken ten zeerste gemotiveerd voorstel van den oud-Minister Cremer, om het ontwerp van de agenda af te voeren, met twee stemmen meerderheid was verworpen. De Kamer liet zich daarbij voornamelijk leiden door de tot heden ijdel gebleven verwachting, dat het aannemen van de Wet het verlenen van opsporingsvergunningen direct weder op gang zou brengen, zooals ook door den vorigen Minister werd toegezegd.

Het resultaat van dit niet-fixeeren der Mijnbouwpolitiek is, dat straks opnieuw de Staten-Generaal geroepen zullen zijn besluiten te nemen over verschillende nauw met de algemeene mijnbouwpolitiek samenhangende, doch dan geheel zelfstandig te behandelen vraagstukken, zonder dat de algemeene lijn, waarin de beslissingen dan toch moeten passen, is aangegeven. Zulks geschiedde reeds met het wetsontwerp inzake aankoop der Lematangconcessies¹⁾ Djambi en Billiton zullen binnen korten tijd moeten volgen. Het komt ons voor, dat op deze manier bezwaarlijk tevredenstellende resultaten verwacht kunnen worden. En dit nog te minder, omdat zoowel uit de debatten en de gewisselde stukken in de Kamer als uit de talrijke publicaties en de behandeling van dit vraagstuk elders blijkt, dat in den gedachtengang van velen de economische en dus meer belangrijke zijde tegenover de fiscale geheel naar den achtergrond is geschoven, terwijl men nog bovendien bij het voornamelijk uit fiscaal oogpunt stelling nemen, veelal blind bleef voor de gegevens der practijk.

Uit de uitkomsten van den goud-zilver-mijnbouw in onze koloniën, die juist met dit doel iets uitvoeriger zijn behandeld, blijkt duidelijk, dat tegenover enkele en nog niet altijd groote successen een buitengemeen talrijk aantal mislukkingen staat. Hoewel deze mijnbouw op meer deskundige manier had kunnen zijn voorbereid en aangevat, waardoor althans de débâcles in het groot hadden kunnen zijn voorkomen, geldt ook voor andere landen bij ertsgangmijnbouw, dat een groot aantal gangen met belangrijke kosten wordt geëxploreerd voor iedere met voordeel exploitabele afzetting, die gevonden wordt, waarbij dit ééne succes lang niet altijd zoodanig is, dat de kosten der mislukkingen worden goedge maakt. Het wordt hoog tijd, dat theoretici hetzij deze stelling accepteren en bij het vaststellen hunner principes er rekening mede houden, dan wel met cijfers de onjuistheid er van aantoonen. De voortgang der wetenschap en deskundige leiding zullen de kansen op verlies kunnen beperken, doch momenteel heeft men er zich bij neer te leggen, dat de ertsgangexploratie is een loterij met weinig prijzen en veel nieten, waarbij de winkansen, zooals ook uit de Indische ondervinding blijkt, vooral niet beter is dan b.v. in onze Staatsloterij. Nu zal het nemen van een enkel lot daarin, ondanks den gretigen aftrek, dien deze loten vinden, wel door niemand beschouwd worden als een gezonde geldbelegging, doch alleen een dwaas zou er toe kunnen komen om, ten einde zich te verzekeren van de gezamenlijke winkansen, over te gaan tot aankoop van alle loten. En met bescheidenheid zij opgemerkt, dat zij, die met het doel den Staat een grooter aandeel in de directe baten uit den mijnbouw te bezorgen, Staatsexploïtatie, dus ook -exploratie, van alle minerale rijkdommen voorstaan, niet verstandiger handelen, dan bedoelde dwaas. Met den door hen voorgestanen maatregel wordt het gestelde doel geheel voorbijgeschoten.

Wordt de grootte der uit den mijnbouw direct voortvloeiende baten dikwerf nog te hoog aangeslagen, het

omgekeerde is het geval met de indirecte voordeelen, welke de mijnindustrie medebrenkt. Van deskundige zijde is er herhaaldelijk — zij het dan ook zonder eenig succes — op gewezen, dat deze laatste voordeelen verreweg de belangrijkste zijn. Deze indirecte voordeelen zijn van den meest uiteenloopenden aard en beperken zich allerminst tot arbeidsloon en cijns; de groote moeilijkheid is echter, dat zij er zich niet toe leenen om onder cijfers te worden gebracht, terwijl het altijd lastig zijn zal, waar uit den aard der zaak in den regel meerdere bronnen van bestaan gelijktijdig aanwezig zijn, vast te stellen, welk aandeel in den vooruitgang van een streek op rekening van den mijnbouw mag worden gesteld.

Het toeval wil nu echter, dat wij in Indië een eiland hebben, nl. Billiton, dat zijn ontwikkeling uitsluitend en alleen aan mijnbouw dankt en dat aangaande deze ontwikkeling kort geleden door een der administrateurs der Billiton Mij., den oud-zeeofficier J. C. Mollema, een werkje is gepubliceerd, dat zeer belangrijke gegevens bevat.¹⁾ In dat werkje wordt door Mollema een parallel getrokken tusschen Billiton en Natoena, beide omstreeks 1850 niet anders dan zeerooversnesten, die beide heetten tin te bevatten. Op het eene, Billiton, ontstond mijnbouw. Het is een bloeiend gewest geworden met een welvarende Inlandsche bevolking, welke steeg van 10.884 zielen in 1856 tot 39.483 in 1906. Niet minder dan 190 Europeanen, waaronder een groot percentage Indo-Europeanen, vinden daar met hunne gezinnen een goed bestaan. Direct bij den mijnbouw betrokken zijn ongeveer 17.000 Chineezzen, die gezamenlijk per jaar aan arbeidsloon ongeveer f 5.000.000 genieten, waarvan slechts 5 pCt. jaarlijks door repatriëerende mijnwerkers als spaargeld wordt medegenomen. Het sterftepercentage onder deze mijnwerkersbevolking bedroeg over de laatste 10 jaren gemiddeld slechts 0,95 pCt. Op het andere eiland, Natoena, gebeurde niets. Bij een bezoek, dat Mollema in 1906 aan dit eiland bracht, was Natoena nog altijd het Natoena van 1850, zij het zonder zeeroovers. Europeanen waren er evenmin als medische hulp en een kampong bleek kort te voren door één enkele malaria-epidemie voor één derde uitgestorven.

Het werk van Mollema bevat echter nog andere belangwekkende cijfers nl. die, welke weliswaar niet betrekking hebben op de indirecte voordeelen zelf, die de opbloei van den mijnbouw medebracht, doch op de belastingen, door het Rijk als het ware van eenige van die indirecte voordeelen geheven, wier bedrag dus slechts een flauw beeld kan geven van deze voordeelen zelf.

Er blijkt nu, dat de opbrengst van vendusalaris, uit- en invoerrechten en accijnzen, pachten en belastingen over het tijdvak 1864—1916, hoewel verschillende van deze middelen lang niet over dat geheele tijdvak vloeiden, niet minder heeft opgebracht dan haast 27 miljoen gulden. Wij zagen, dat over dat tijdvak de aandeelhouders der Billiton Maatschappij pl.m. 75 miljoen verdeelden, representeerend pl.m. 87½ pCt. 's jaars op de aandelen. De zoeven genoemde Staatsinkomsten alleen representeeren over het geheele beschouwde tijdvak dus niet minder dan jaarlijks ruim 30 pCt. over het in den mijnbouw werkzame kapitaal. Zij overtroffen zeer belangrijk het totaal der directe baten uit den geheelen Indischen edelmetaalmijnbouw.

Nu zijn — en hierop kan niet voldoende de nadruk worden gelegd — deze inkomsten en in het algemeen de indirecte voordeelen, uit mijnbouw voortvloeiende, volkomen onafhankelijk van de financieele resultaten van het mijnbouwbedrijf zelf, zoolang deze tenminste zoodanig zijn, dat het bedrijf in stand blijft. Dit vanzelf sprekende feit blijkt ook uit de cijfers van Mollema. In 1912—'13 verdeelden aandeelhouders der Billiton Maatschappij f 1.044.000. De opbrengst der

¹⁾ [Zie pag. 1111, jaarg. 1918. — Red.]

¹⁾ [Besproken op pag. 939, jaargang 1918; zie ook „De Billiton-Concessie” op pag. 826, jaargang 1917. — Red.]

belastingen was f 1.045.765. In 1913—'14 genoten aandeelhouders slechts f 434.000, doch de belastingen brachten f 1.095.954 in kas.

Wanneer men hierbij nog bedenkt, dat de tinmijnbouw niet, zooals met kolen- en ijzerertsmijnbouw het geval is, aanleiding geeft tot het ontstaan van nieuwe grootindustrie, zoodat de aan die takken van mijnbouw verbonden indirecte voordeelen nog belangrijk grooter kunnen zijn en men in de herinnering houdt, dat toch ook de tot heden slechts verlies latende edelmetaalmijnbouw analoge voordeelen en daaruit voortvloeiende Staatsinkomsten heeft moeten medebrengen, dan voert een critische beschouwing der feiten en cijfers toch tot de conclusie, dat de indirecte voordeelen, die land en bevolking genieten uit opbloei van de mijnindustrie, buiten verhouding van meer belang zijn, dan de directe baten zelf en het aandeel, dat den Staat daarvan toekomt.

Wanneer men deze conclusie accepteert, is het duidelijk, dat — óók wanneer men zich op het m.i. alleen juiste standpunt stelt, dat de minerale rijkdommen van Indië moeten worden geëxploiteerd ten bate van de bevolking zelf — de éérste taak der Regeering moet zijn, op welke manier dan ook, het ontstaan van mijnbouw te bevorderen en tevens, dat de in de laatste jaren gevolgde reserveeringspolitiek alleen kortweg slecht kan worden genoemd.

Deze conclusie voert echter niet onvermijdelijk terug tot de wet van 1899. De stelling, dat ook uit de directe baten van den mijnbouw een grooter percentage den Staat behoort toe te vallen, blijft juist, alleen mogen pogingen om dat doel te bereiken, nooit belemmerend werken op den opbloei van den mijnbouw. Waar op dien grond reserveering zonder directe exploitatie moet worden uitgesloten, blijft de keus tusschen Staatsexploitatie en zwaardere belasting van den particulieren mijnbouw. Het denkbeeld Staats-exploitatie is in den laatsten tijd steeds meer op den voorgrond gekomen. Door tegenstanders van dezen exploitatie-vorm wordt daartegen aangevoerd, dat de Staat en zijne ambtenaren niet de gewenschte eigenschappen zouden hebben om mijnbouw naar behooren winstgevend te drijven. Wanneer wij echter de feiten nagaan, dan zien wij, dat het Bankabedrijf in geen deele voor dat van Billiton behoeft onder te doen. Het eenige op den duur renderende kolenbedrijf is dat van den Staat. Hoewel de niet door den oorlog voldoende gemotiveerde stagnatie in het Benkoelenbedrijf te betreuren is, staat zeker vast, dat de Staat onmogelijk zulke slechte resultaten zal kunnen behalen als de particuliere goud-zilver-mijnbouw heeft opgeleverd. Op petroleumgebied heeft de Staat zich nog niet bewogen, doch het petroleumbedrijf zelf is in vergelijking met andere mijnbouwbedrijven zeer eenvoudig. Het laatste réduit der tegenstanders van Staatsexploitatie was ten slotte, dat weliswaar moest worden toegegeven, dat de petroleumwinning den Staat mogelijk zou zijn, doch dat de verkoop der gewonnen producten niet zou kunnen slagen. Men is er echter evenmin in geslaagd deze stelling door nader toelichting aannemelijk te maken. De conclusie, waartoe ook Wellenstein in „Het Indische Mijnbouwvraagstuk” komt,¹⁾ dat zonder schroom het aantal Staatsmijnbedrijven in Nederlandsch-Indië kan worden uitgebreid, indien financiële of economische overwegingen dit wenschelijk maken, moet dan ook juist worden geacht.

Het zal kunnen blijken, dat vooral in den aanvang de financiële resultaten van een Staatspetroleumbedrijf achter blijven bij die, welke door de Koninklijke verkregen worden. Door het beslag leggen op de verdere Indische petroleumterreinen, legt men uit den aard der zaak niet tevens beslag op de sinds 30 jaren verkregen ondervinding en organisatie der genoemde maatschappij. Doch waar slechts pl.m. 5 pCt. van de netto winst der Koninklijke in den vorm van cijns de

Staatskas bereikt, is er van uit een fiscaal oogpunt reeds vooruitgang, indien het Staatsbedrijf slechts $\frac{1}{10}$ van de winstgevendheid toont van dat van zijn grooten concurrent. Indien men zich uitsluitend op fiscaal standpunt stelt, zou echter wel aantrekkelijk blijven een overeenkomst, zooals die, welke indertijd door de Tweede Kamer verworpen werd, waarbij een zeer groot percentage van het bedrijfsoverschot — 50 pCt. of meer — door den Staat genoten wordt van de exploitatie, die door de krachtige particuliere maatschappij wordt gedreven.

Wij zien echter reeds nu, dat het vaststellen van den cijns ad slechts 4 pCt. van de bruto-opbrengst voor mijnbouwmaatschappijen practisch nooit zonder moeilijkheden en verschil van meening geschiedt. Het is daarom te verwachten, dat het heffen van een tienmaal zoo groot aandeel in de winst in de practijk op onoverkomelijke moeilijkheden zal stuiten, vooral waar de distributie, die in het petroleumbedrijf de groote winst zou medebrengen, toevertrouwd is aan een ander orgaan der Koninklijke, dan waarmede gecontracteerd wordt. Met zekerheid kan men zeggen, dat het bedrag, dat de Staat als 50 pCt. van het bedrijfssaldo zal toucheeren, belangrijk zal blijven beneden 50 pCt. van de werkelijke winst.

Doch buitendien, de tijd, dat men zich in mijnbouwzaken op uitsluitend fiscaal standpunt kon stellen, is voorbij. Algemeen wordt ingezien, dat de Staat niet onverschillig kan blijven aangaande wat er geschiedt met de uit een economisch oogpunt meest belangrijke grondstoffen: steenkolen, petroleum en ijzerertsen. Het is dit inzicht, dat zich verzette tegen de verdere versterking van het productie-monopolie der Bataafsche en dat voerde tot het aannemen van de motie-Albarda voor Staatsexploitatie in Djambi.

Deze motie had tot heden geen effect. Het ongeluk wilde, dat gedurende de behandeling van het Djambi-ontwerp een ander denkbeeld op den voorgrond kwam, n.l. dat van het gemengd bedrijf. Het zou te ver voeren opnieuw — nadat dit ook reeds door Wellenstein en Plate¹⁾ is geschied — uiteen te zetten, waarom het gemengd bedrijf, dat elders zijn sporen heeft verdiend, voor onze Indischen mijnbouw ongeschikt moet worden geacht en waarom, terwijl het doel was de voordeelen van Staats- en particuliere exploitatie te vereenigen, het resultaat zal zijn, dat dit juist met de nadeelen het geval is. De motie-De Meester met het nieuwe Djambi-ontwerp als gevolg en de motie-Boisevain inzake Billiton, toonen aan, dat men niet wist wat men wilde en de moeilijkheid trachtte te ontzeilen door het kiezen van een middenweg. In een tijdperk, waarin men weet wat men wil — en dit moeten wij nu — schijnt voor dergelijke oplossingen geen plaats. De keuze ligt dan alleen tusschen zuivere Staatsexploitatie en zuivere particuliere exploitatie.

Uitsluitend particuliere exploitatie is uitgesloten, omdat de Staat regelend moet kunnen optreden in zake productie van steenkolen, petroleum en ijzer. Uitsluitend Staatsexploitatie, gesteld zij ware uitvoerbaar, is niet in het belang van het land, reeds niet uit een fiscaal oogpunt. Staats- en particuliere exploitatie moeten dus naast elkaar met de meeste kracht door den Staat worden bevorderd. Het meest werkzame middel daartoe is een wetenschappelijk, zij het dan ook op de practijk georiënteerd, geologisch-mijnbouwkundig onderzoek van den geheelen Archipel. Het ter hand nemen van een dergelijk onderzoek — door een krachtigen tak van Staatsdienst in nauw verband en onder gemeenschappelijke deskundige leiding met de overige Staatsmijndiensten — waarop van de meest verschillende zijden wordt aangedrongen, mag niet langer worden uitgesteld. Er zal dan spoedig blijken, dat de daarvoor uit te trekken gelden, zooals gewoonlijk het geval is met uitgaven voor

¹⁾ [Besproken op pag. 1118, jaargang 1918. — Red.]

¹⁾ Praeadvies Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek 1917.

zoögenaamd zuiver wetenschappelijk werk, een zeer loonend emplooi hebben gevonden.

Bij het fixeeren van wat verder de taak van den Staat zal zijn, is de personeelsquaestie van overwegend belang. De tegenwoordige organisatie van de Staatsbemoëienis met den mijnbouw is zoo gebrekkig en het bestaande tekort aan personeel is zoo groot, dat niet met recht verwacht zal mogen worden, dat de Staat naar behooren binnen korten tijd de taak zou kunnen vervullen, die hem anders zou toegewezen moeten worden. Wij hebben niet te rekenen met het wenschelijke, doch met het mogelijke. De jongste mijnwetswijziging, practisch neerkomend op een Staatsexploitatie-monopolie voor fossiele brandstoffen, is hiermede in strijd en houdt er geen rekening mede, dat Indië meer gebaat is met particuliere ontginning van een bepaald object nu, dan met Staatsontginning over 30, 40, misschien 50 jaar. De beslissing in zake de Lematangconcessies, geheel afgescheiden van de mérites van het wetsontwerp en ook indien de exploitatie-resultaten nog gunstiger zouden zijn, dan door de Memorie van Toelichting wordt in uitzicht gesteld, is te betreuren, daar het voor de exploitatie noodige Staatspersoneel nuttiger elders kan worden gebruikt, hetzij voor opsporing, hetzij voor petroleum-exploitatie.

Naast het systematisch onderzoek van den geheelen Archipel, zal voorloopig de voornaamste taak van den Staat moeten bestaan in het zich verschaffen of behouden van zoo mogelijk overwegenden invloed op het gebied der kolen-, petroleum- en ijzerproductie. Wat de kolenproductie betreft is de positie van den Staat reeds overheerschend. Waar bovendien de kolenmijnbouw zich niet onderscheidt door winstgevendheid, schijnt er niet de minste aanleiding te zijn om den Staatskolenmijnbouw voorloopig verder uit te breiden en is aanmoediging van particulier initiatief meer op haar plaats, dan het terugkopen van concessies. Wat het ijzer betreft zijn de voorloopig meest belangrijke ijzerertsvelden, die van Celebes, in Staats handen en is er alle aanleiding om aldaar een Staatsbedrijf te vestigen, dat den gewenschten invloed verzekert. Voor het verkrijgen van een overwegenden invloed op het gebied der petroleumproductie schijnt het te laat, alhoewel aangaande den rijkdom der Djambivelden niets met zekerheid bekend is. Toch zal van het aldaar vestigen van een Staatsbedrijf een belangrijke invloed ten goede uit kunnen gaan. Ten einde dit te stichten Staatsoliebedrijf ook levenskans in de toekomst te verschaffen, zal het wenschelijk zijn, in verband met het bestaande productie-monopolie, om gebruik te maken van het anders af te keuren reserveeringsprincipe en buiten Djambi een verder — doch spoedigst nauwkeurig te begrenzen — areaal voor Staatsexploitatie aan te wijzen. Wat Billiton betreft vormt, waar deze maatschappij reeds beschikt over deskundig personeel, dat in Staatsdienst kan overgaan, het personeelsgebrek geen bezwaar om dit bedrijf na 1927 met het Bankabedrijf te vereenigen. De ontginning van het in de kustwateren vermoedelijk aanwezige tinerts, sluit zich hierbij natuurlijk aan. Wat betreft den ertsmijnbouw, behalve ijzer, zal, indien een toevallige vondst bij het systematisch onderzoek er aanleiding toe geeft en personeel beschikbaar is, er geen reden zijn om niet een bepaald ertsvoorkomen ook nader van Staatswege te exploreeren en te exploiteeren, doch verdere aanleiding tot principieele uitbreiding van Staatsbemoëienis is niet aanwezig, zoo min voor alluviale als voor gangafzettingen. Men bepale zich dus voorloopig tot het reeds verkregene: het Benkoelenbedrijf en Banka. Wanneer het te reorganiseeren mijnwezen er in slaagt de hiermede begrensde taak naar behooren te vervullen, dan zal er alle reden tot buitengewone tevredenheid zijn.

Het belang van Indië brengt mede, dat voor het overige op mijnbouwgebied aan het particulier initia-

tief, gesteund door de resultaten van het systematisch onderzoek, vrij spel gelaten wordt. Voor reeds bekende of gedeeltelijk onderzochte afzettingen zou het instituut van opsporings- en ontginningsovereenkomsten overweging verdienen, indien men er althans in kan slagen passende bepalingen te ontwerpen, wat wellicht voor andere mineralen gemakkelijker is dan voor petroleum het geval bleek. Overigens zullen de directe voordeelen voor den Staat zich moeten bepalen tot deelneming in het kapitaal der exploitatie-maatschappijen, zooals door Prof. Vermaes is voorgesteld en tot verhoogde cijnsheffing. Deze cijnsheffing moet het particulier initiatief niet afschrikken. Heffing van de bruto opbrengst moet daarom vervangen worden door heffing van de winst en deze moet zoodanig zijn, dat tegenover de, voor verschillende mineralen verschillende risico, een voldoende winstmarge overblijft, nadat het in den mijnbouw belegde kapitaal de gewone kapitaalsrente heeft genoten. Waar b.v. de exploitatiekosten voor petroleum in den regel kleiner zullen zijn dan b.v. voor edele metalen of voor gangtinertsen, terwijl omgekeerd de kans op winst bij petroleumexploitatie op grond der ervaring grooter kan worden geacht, ligt hierin voor den Staat alle reden om uit welbegrepen eigenbelang voor de betreffende delfstoffen een verschillend percentage van de overwinst te heffen. Tegen progressieve heffing, nadat een ruim percentage winst is vrijgelaten, is geen bezwaar. Een bezwaar tegen de heffing van de winst vormt de bij concessie-inbreng mogelijke en gebruikelijke verwatering van het aandeelenkapitaal. Indien het niet mogelijk is concessie-inbreng tegen gewone aandeelen geheel uit te sluiten en te vervangen door inbreng tegen winstaandeelen, zal het noodig zijn dienaangaande bepalingen te maken.

Een programma, zooals hier voorgestaan, waarbij met inachtneming der economische eischen, de Staatsexploitatie en -bemoëienis wordt beperkt tot het practisch uitvoerbare en meest noodige, terwijl door verhoogde progressieve cijnsheffing ook uit de directe baten, met name van de petroleumindustrie, meer voordeel zal worden getrokken dan tot dusver, zal zeker Indië spoediger helpen aan een bloeienden mijnbouw, met de bij uitstek belangrijke indirecte voordeelen daaraan verbonden, dan mogelijk is, wanneer men vasthoudt eenerzijds aan te ver doorgevoerde voorkeur voor meer uitgebreide Staatsexploitatie, welke voorshands niet te verwezenlijken is en daarom aanleiding geeft tot derving der indirecte en meest belangrijke voordeelen, anderzijds aan het van weinig kracht getuigende Regeeringsprogramma, zooals dat is medegedeeld in de Volksraadzitting van 25 Juni 1918, 't welk zich baseert op het hypothetische gemengde bedrijf en op de beginselen van de door deskundigen unaniem ondeugdelijk geachte jongste mijnwetswijziging.

J. RUEB.

DE ALGEMEENE VERGADERING DER NATIONALE VEREENIGING TEGEN DE WERKLOOSHEID.

In de algemeene vergadering der Nationale Vereeniging tegen de Werkloosheid, welke op 5 Juli j.l. plaats vond, werd een uiterst belangrijk onderwerp behandeld, nl. de vraag: „In hoeverre kan door samenwerking van ondernemers en vakarbeiders, o.a. door collectieve contracten, invloed op de werkloosheid worden uitgeoefend?” De heeren J. van den Tempel, Lid der Tweede Kamer, en Prof. Mr. J. A. Veraart hadden zich bereid verklaard, over deze vraag een praeadvies uit te brengen. Van den eerste is inderdaad een uitvoerig praeadvies opgenomen in het Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheids-Raad (Jaargang 2, Aflevering 6); Prof. Veraart was evenwel door ziekte genoodzaakt, zich tot een korte nota te beperken, welke in hetzelfde nummer van genoemd tijdschrift verscheen.

In het kort wil ik den inhoud van het praeadvies

en de nota weergeven. Met het geven van een overzicht van het debat kan beter worden gewacht, totdat het stenografisch verslag daarvan is verschenen. Tevens hoop ik daaraan dan enkele opmerkingen te mogen vastknoopen.

De heer Van den Tempel begint met te wijzen op het verschijnsel, dat terwijl de door den oorlog verarmde wereld thans bovenal behoefte heeft aan intensieve productie, tevens het vraagstuk der werkloosheid in toenemende mate de aandacht vraagt. Dit vraagstuk is echter tengevolge van de revolutionaire werking van den oorlog in een geheel nieuw stadium gekomen. De arbeiders in alle landen roepen thans luide om een nieuwe maatschappij-inrichting, om socialisatie; hun doel is, dat de productie worde beheerscht en geleid door de gemeenschap en methodisch gericht op bevrediging van de behoeften der gemeenschap.

De praeadviseur ziet de werkloosheid als een verschijnsel van een bepaald productiesysteem en daarmee van een bepaald maatschappijvorm. In een socialistische samenleving, die velen thans nabij achten, zal, naar zijn meening, werkloosheid van het hedendaagsch karakter onbekend zijn. Daarom zal de studie van het werkloosheidsvraagstuk voortaan staan in het teken van de reorganisatie van ons voortbrengingsstelsel en daarmee van de samenleving.

De twee vragen, die bij de behandeling van het aan de orde gestelde onderwerp naar voren komen, zijn de volgende:

1e. in hoeverre kan door samenwerking van ondernemers en vakarbeiders de vraag naar arbeidskracht worden beïnvloed?

2e. in hoeverre kan door samenwerking van ondernemers en vakarbeiders het aanbod worden geregeld, eventueel verminderd?

Bij de bespreking van het vraagstuk der werkloosheid moet scherp worden onderscheiden tusschen productie voor het binnenland en voor het buitenland.

Eerst behandelt de heer Van den Tempel het bedrijf, dat voor binnenlandschen afzet werkt. Hier acht hij het scheppen eener organisatie, waarbij het aantal personen, in het bedrijf werkzaam, vrij nauwkeurig is aangepast aan de behoefte, zeer goed mogelijk. Bij een dergelijke organisatie heeft zelfs een tijdelijke abnormale toestand van het bedrijf niet te leiden tot werkloosheid in den zin, dat de arbeider zonder dienstbetrekking is en derhalve zijn loon derft.

De elementen voor deze organisatie acht de praeadviseur thans reeds in de maatschappij aanwezig: door den oorlog zijn ze tot vollen wasdom gekomen. Ter staving van zijn oordeel geeft hij cijfers van georganiseerden onder arbeiders en patroons en laat hij zien, in welke belangrijke mate de collectieve arbeidsovereenkomsten hier te lande in enkele jaren zijn toegenomen. Op grond van een en ander moet men de mogelijkheid aannemen van regelingen, waardoor de uitbreiding van het aantal ondernemingen in het bedrijf en de toegang tot het vak worden geregulariseerd. Aan schommelingen in de te verrichten hoeveelheid werk kan dan worden tegemoet gekomen door tijdelijke verandering in den werktijd. De kans op succes van een gecombineerd optreden van werkgevers- en werknemersorganisaties in deze richting wordt grooter, naarmate de Overheid aan het „georganiseerd bedrijf” bevoegdheden verleent en onder zekere voorwaarden de getroffen regelingen sanctionneert.

Ziet de heer Van den Tempel dan de oplossing van het probleem in het door zijn mede-praeadviseur voorgestane stelsel der „economische bedrijfsorganisatie” en door dezen uitvoerig behandeld in zijn boek: „Vraagstukken der Economische Bedrijfsorganisatie?” Allerminst. Hij acht dit stelsel, dat als machtsmiddelen, om den hoogst mogelijken prijs af te dwingen voor het product, gebruikt: sluiting van het bedrijf, bedrijfsconcentratie en beperking van de productie, meer nadeelig voor den consument dan voordelig voor den producent. Bij een dergelijk systeem kan een

allengs kleiner wordend deel der bevolking een terrein van werkzaamheid vinden in het bestaande productiegebied voor nationale en plaatselijke markt — en dat ter wille van het, volgens den heer Van den Tempel averechts begrepen, belang der bedrijfsgroep. Economische bedrijfsorganisatie op dezen grond — aldus is ten deze zijn conclusie — moet ten slotte tot groote werkloosheid voeren, die slechts te verhelpen zou zijn door voortdurend de overtollige handen over de landsgrenzen te drijven.

Een economische constructie op den grondslag van georganiseerde bedrijven, die er elk voor zich op uit zijn, eigen voordeel na te jagen ten koste van het algemeen, is, naar de meening van dezen praeadviseur, bij voorbaat veroordeeld. De Staat zal hier meer en meer moeten ingrijpen, ten einde het algemeen belang tegen het eenzijdig begrepen vakbelang te beschermen.

Op den duur zal deze staatsinmenging zoover moeten gaan als vereischt wordt om aan het georganiseerd bedrijf het karakter te geven, dat het, volgens de overtuiging van den heer Van den Tempel, moet hebben: het karakter van *gemeenschapsorgaan*. Het georganiseerd bedrijf verkrijgt steeds scherper het karakter van een monopolie en zal dienovereenkomstig behandeld moeten worden. Voor de belooning der deelnemers aan dat bedrijf zal de salariering van een bepaald soort van arbeid de norm moeten zijn: vergelijking met het inkomen van overeenkomstige groepen zal den grondslag vormen voor de belooning der werknemers; deze grondslag zal ook ten aanzien van de werkgevers, die in het georganiseerd bedrijf voor plaatselijke of nationale markt meer bedrijfsleiders zijn dan ondernemers in de oude beteekenis, steeds meer moeten worden aanvaard. De gemeenschap zal eischen, dat openbaarheid wordt gegeven aan de uitkomsten van het bedrijf. Wanneer de verhooging der productiviteit in het geding komt, zal het belang van de gemeenschap gesteld worden boven dat van den afzonderlijken ondernemer. Zoo zal de „vrije bedrijfsorganisatie”, waarin meerderen het middel zien om aan het gesocialiseerd bedrijf te ontkomen, zich juist noodzakelijkerwijze op den duur tot het gesocialiseerd bedrijf moeten ontwikkelen.

In bedrijven, die werken voor plaatselijke of nationale markt, zal het bij een door de Overheid erkende en op den grondslag van het gemeenschapsbelang opgebouwde bedrijfsorganisatie, waaraan de vereenigingen van werkgevers en werknemers deel hebben — aldus de opsteller van dit praeadvies — ongetwijfeld mogelijk zijn, het aantal tot het bedrijf toe te laten personen ongeveer in overeenstemming te brengen met de maatschappelijke behoefte aan arbeid van die bepaalde soort. Elk bedrijf zal dan in allen gevallen in staat zijn, elken bedrijfsgeenoot voortdurend levensonderhoud te verschaffen.

Bepaalde georganiseerde bedrijven zullen op gezamenlijke kosten een gemeenschappelijke arbeidsreserve kunnen onderhouden, waaruit zij naar behoefte werkkrachten kunnen putten. Dergelijke regelingen, waarvan een aanmerkelijke beperking der werkloosheid te verwachten is, zijn echter ook reeds bij de tegenwoordige verhoudingen mogelijk. Een toepassing van dit denkbeeld vindt men in de arbeidsreserve voor gemeentewerklieden te Amsterdam.

Tot nu toe hield het praeadvies zich uitsluitend bezig met bedrijven, die uitsluitend of hoofdzakelijk voor de binnenlandsche markt werken. Na een afzonderlijke beschouwing over de bouwnijverheid als georganiseerd bedrijf, komt de schrijver thans tot behandeling van de werkloosheid in bedrijven met internationale markt.

Bij een doeltreffende organisatie der voor het binnenland werkende bedrijven zal waarschijnlijk in landen met groote of toenemende bevolkingsdichtheid een stijgend deel der bevolking aangewezen zijn op productie voor de buitenlandsche markt. Al is de mogelijkheid tot afzet voor bedrijven, die voor de buitenlandsche markt werken, theoretisch in het alge-

meen onbeperkt, practisch zijn prijs en kwaliteit van beslissend belang. Hier kunnen derhalve de steeds verder gaande eischen der arbeiders, die met het bedrijf in het geheel geen rekening houden, noodlottig worden voor dat bedrijf. De schrijver acht in dezen echter geen verandering mogelijk bij de tegenwoordige positie van den arbeider in het productieproces: het kwaad is, dat bij de anarchie van het economisch leven, die het gevolg is van de particulier-kapitalistische productiewijze, elke waarborg ontbreekt, dat verhoogde productiviteit inderdaad ten goede komt aan de producenten, die haar veroorzaakten. Hierdoor wordt de weg der arbeiders bepaald; zij gaan den eenigen weg, die hun overblijft, om tastbare resultaten te bereiken.

Duurzame en innige samenwerking tusschen ondernemers en arbeiders, gericht op de belangen van het bedrijf, in bedrijven, die werken voor de internationale markt, wordt dus op grond van de hierboven kortelijk weergegeven motiveering onmogelijk geacht, zoolang de verhouding van den arbeider tot het voortbrengingsproces en zijn uitkomst niet radicaal is veranderd. Tijdelijke verzoening van de tegenstrijdige belangen der twee partijen kan evenwel van groote beteekenis zijn voor de versterking van de positie van het bedrijf op de internationale markt en als gevolg daarvan op de vraag naar arbeidskracht. Als belangrijke voordeelen van de collectieve arbeidsovereenkomst in het voor de internationale markt werkend bedrijf noemt de schrijver, dat zij gedurende zekeren tijd een rustigen gang van het bedrijf bij geregelde verhoudingen waarborgt en vastheid geeft voor wat betreft de arbeidsvoorwaarden bij het berekenen van den kostprijs van het product.

Voor den goeden gang van een bedrijf is het van belang, dat de voorwaarden, waaronder de arbeider werkt, van dien aard zijn, dat hij prijs stelt op behoud van het verband met het bedrijf. Naar aanleiding hiervan wordt het instituut der havenreserve, gelijk wij deze tegenwoordig te Amsterdam en Rotterdam kennen, geschetst.

Deze havenreserve acht de schrijver mede van direct belang voor de bestrijding der werkloosheid, daar zeer waarschijnlijk een belangrijk deel van de nu in de haven overbodig geworden losse arbeiders elders werk vindt.

Kan derhalve samenwerking van de organisaties van werkgevers en werknemers reeds bij het huidige productiestelsel middellijk of onmiddellijk tot beteugeling der werkloosheid bijdragen, een afdoend resultaat kan voor het bedrijf met internationale markt eerst worden bereikt, wanneer wij ook hier te doen hebben met een als gemeenschapsorgaan georganiseerd bedrijf. Aan dit bedrijf kan de uitbreiding worden gegeven, die, beoordeeld van uit algemeen maatschappelijk oogpunt, in verband met de beschikbare arbeidskracht en den bijzonderen aard der nationale hulpbronnen, wenschelijk wordt geacht. Werkloosheid der leden van het bedrijf zal uitzondering zijn, terwijl er plaats komt voor elders overtollige krachten. Tijdelijke schoommelingen zullen ook hier ondervangen kunnen worden door tijdelijke wijziging van den werktijd en door regelingen met anderen, in de eerste plaats annexe bedrijven. Het economisch verkeer met het buitenland krijgt dan het karakter van een georganiseerden ruil van volk met volk, zooals reeds op anderen grondslag en in primitieven staat tijdens den oorlog kon worden waargenomen.

Aldus schildert de heer Van den Tempel ons den komenden tijd, waarin er weer een duidelijk aan den dag tredend verband zal zijn tusschen uitkomst en beloning van den arbeid.

Op grond van zijn voorafgaand betoog komt de praeadviseur tot de conclusie, dat alle regelingen, tusschen ondernemers en arbeiders getroffen, in het particulier-kapitalistisch bedrijf, als middelen ter beteugeling der werkloosheid slechts een betrekkelijke waarde hebben, aangezien telkens de tegenstelling van

belangen, zoowel binnen het bedrijf als van bedrijf tot gemeenschap, al het andere zal overweldigen. Hij ziet de ontwikkeling echter gaan in de richting van een organisatie van het economische leven, waarbij de gemeenschap het uitgangspunt is. De werkloosheid zal, naarmate die organisatie vordert, krachtiger worden aangetast. Wanneer aan de bestaande ongebondenheid een einde is gemaakt en ten slotte de menschheid het voortbrengingsproces weer beheerscht, zal het uitgesloten zijn, dat groote groepen valide arbeiders, voor hun onderhoud aangewezen op arbeid, buiten hun wil en toedoen tot lediggang worden gedoemd. Dan zal ieder zijn plaats vinden bij den gemeenschappelijke arbeid.

Tot zoover de hoofdzaken uit het praeadvies van den heer Van den Tempel. Om niet een al te onbescheiden aanslag op de plaatsruimte in dit nummer te doen, zie ik mij genoodzaakt het overzicht van de door Prof. Veraart gepubliceerde nota tot de volgende week te bewaren.

Mr. J. E. B. VAN LIER.

Amsterdam, Juli 1919.

DE LUCHTVAARTWEG CAIRO—KAAPSTAD.

Het feit, dat er een luchtvaartverbinding tusschen Cairo en Kaapstad in voorbereiding is, mag op het eerste gezicht vreemd schijnen. Deze verwondering zal nog wel grooter worden, wanneer we ons afvragen, waarom juist Afrika, één van de het laatst in exploitatie genomen werelddelen, het eerst gekozen wordt voor een trans-continentalen luchtvaartdienst? In verband met de laatste successen van het vliegtuig, is het plan echter reeds dadelijk onze aandacht waard.

De beteekenis van dezen luchtvaartweg wordt beter belicht door het feit, dat Engeland met het eindigen van den oorlog de heerschappij gekregen heeft over een ononderbroken territorium van Cairo tot Kaapstad.

Bovendien vergroot de aanwezigheid van een vrij oud streven naar een spoorwegverbinding Cairo—Kaapstad nog de interesse voor den luchtvaartweg.

In het volgende zullen we voornamelijk trachten een duidelijke uiteenzetting te geven van de moeilijkheden, die de uitvoering van het plan met zich brengt. Over de economische beteekenis laat zich voorloopig weinig positiefs zeggen, al tasten we niet zoo in het onzekere als bij het spoorwegprobleem, waar veel meer speelruimte voor fantastische plannen is.

Het eindigen der vijandelijkheden tegen Turkije op 31 October 1918 stelde de Britsche luchtmacht krachten van het Nabije Oosten in staat dadelijk met de voorbereiding van luchtvaartwegen te beginnen. Generaal-Majoor Salmond benutte deze gunstige gelegenheid om eenige expedities uit te rusten voor een onderzoek naar de mogelijke luchtvaartwegen van Cairo naar de Kaap.

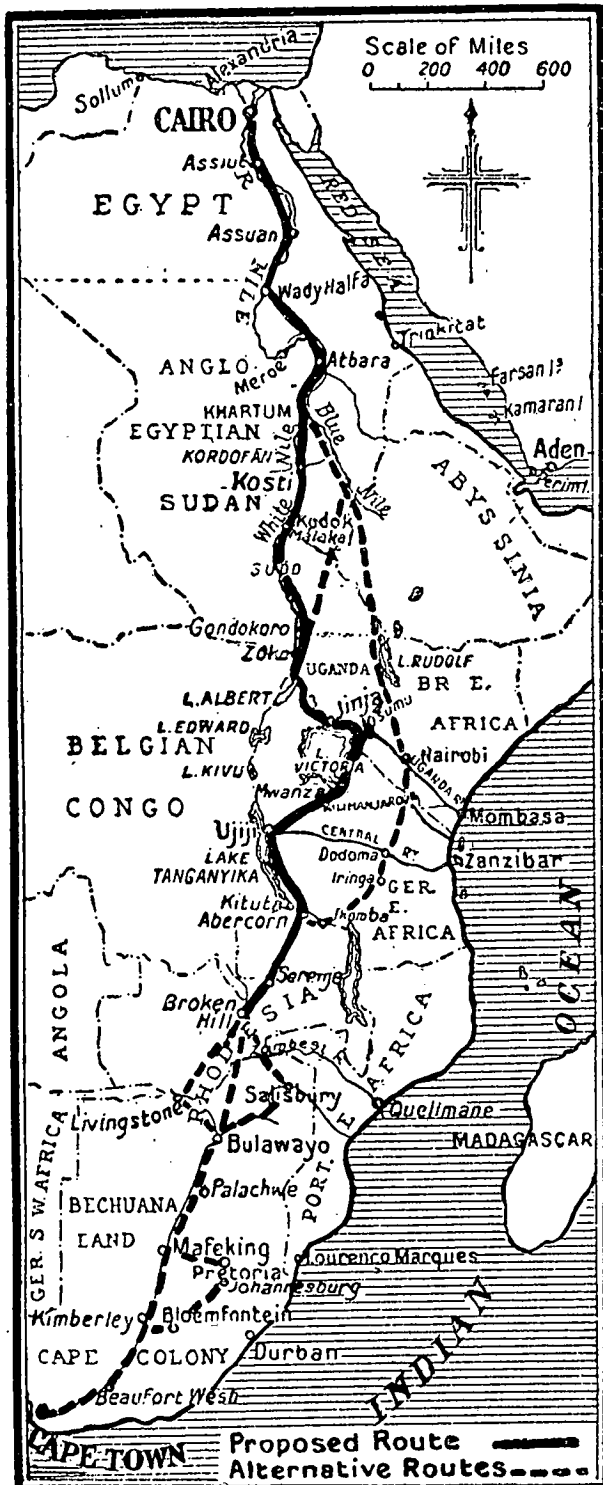
Doordat de geheele streek tusschen Cairo en Kaapstad thans onder Engelsche heerschappij is, wordt de uitvoering van het plan nog vergemakkelijkt; vertraging, voortvloeiende uit onderhandelingen met vreemde mogendheden, komt geheel te vervallen.

Ongeveer een maand na de teekening van den wapenstilstand met Turkije was de eerste onderzoekingsgroep gereed voor vertrek. De tweede en derde groep waren eenige weken later gereed.

Elke onderzoekingsgroep bestaat uit een leider, vijf of acht officieren en ongeveer 20 man van andere rangen, allen van de „Royal Air Force in the middle East“. De werkzaamheden zijn zoo verdeeld, dat ieder officier op een bepaald deel van de route exploreert en geschikte landingsplaatsen zoekt. Ingeboren arbeiders worden aan het werk gezet om de geschikte plaatsen voor te bereiden voor vliegtuigen. Voorraden petroleum en olie werden dadelijk medegenomen, opdat de vliegtuigen, zoodra ze gereed zijn, vliegtuigen ontvangen kunnen.

De eerste groep heeft de route in Egypte en den

Soedan tot aan het Victoriameer te onderzoeken. De tweede groep strekt haar onderzoek uit over de streek tusschen het Victoriameer en Kituta, aan den Zuidelijken oever van het Tanganjikameer. De derde groep volgt de route van Kituta naar Kaapstad. De werkzaamheden van de eerste groep worden zeer gesteund door den Nijl, welke vooral dienstig was voor het transport van menschen en voorraden. De derde groep kon grotendeels gebruik maken van den spoorweg, terwijl de centrale groep een korte, doch uiterst bezwaarlijke route heeft te onderzoeken. De route, welke het meest in aanmerking komt om gevolgd te worden, heeft het volgende verloop (zie het kaartje, ontleend aan een artikel in „The Times“):

I. Cairo, Assiut ¹⁾, Assuan, Wadi-Halfa, Meroe, Atbara, Khartoum, Kodok (Fashoda), Gondokoro, Jinja, Port Victoria.

¹⁾ Voor eene gemakkelijke vergelijking met het kaartje volgen wij de Engelsche schrijfwijze.

II. Mwanza, Ujiji, Kituta.

III. Abercorn (bij Kituta), Broken Hill, Livingstone, Salisbury, Bulawayo, Palachwe, Mafeking, (of Pretoria, Kimberley), Bloemfontein, Beaufort-West, Kaapstad.

Men overwoog nog een afwijkende route, speciaal voor vliegbooten, langs den Nijl naar het Victoriameer, dan over het Tanganjikameer en Nyassameer naar de Zambesi en vanaf Quelimane in Portugeesch Oost-Afrika langs de kust naar Kaapstad. Men schijnt van dit plan afgezien te hebben; de redenen, die daartoe geleid hebben, worden echter in de berichten, die ons ten dienste staan, niet genoemd.

De eerste groep explorateurs vertrok in December 1918 uit Cairo, terwijl de beide andere groepen, in verband met de scheepvaartmoeilijkheden, via Br.-Indië haar basis trachtten te bereiken. De tweede groep nam Mombasa in Britsch Oost-Afrika tot uitgangspunt, de derde Lourenço Marques en Kaapstad. Tegen het eind van December waren de verschillende expedities aan haar basis gearriveerd.

De verschillende onderdeelen van den luchtvaartweg zijn wel een bespreking waard; de uitvoerbaarheid van het plan kan dan tevens nader onder de oogen gezien worden.

Het belangrijkste deel van het onderzoeksterrein van de eerste groep is het Nijldal. De Nijl is een uitstekende wegwijzer voor den luchtvaarder, bovendien biedt hij een goede transportgelegenheid. Het gebruik van vliegtuigen, zoowel als van vliegbooten is op dit traject mogelijk. Eveneens treffen we langs het grootste deel van de rivier een spoorweg aan, welke alleen tusschen Assoëan en Wadi-Halfa over een afstand van 350 K.M. onderbroken is. Tot Chartoem ondervond de expeditie geen moeilijkheden, waardoor het mogelijk werd 2200 K.M. luchtvaartweg zonder bezwaar in gebruik te nemen. In Januari kon dan ook de eerste vliegtocht over het traject tot Chartoem ondernomen worden.

De vliegtuigen snijden de groote Nijlbocht af en volgen den spoorweg, welke van Wadi-Halfa naar Abu-Hammed loopt. Alleen vliegbooten zullen de Nijlbocht volgen.

Ten Zuiden van Chartoem, van 13° N.B. tot 13° Z.B., biedt het terrein enorme moeilijkheden. Men besloot groote permanente landingsplaatsen op afstanden van 400—500 Eng. mijlen aan te leggen, terwijl men met den aanleg van de tusschenliggende noodlandingsplaatsen voorloopig wacht.

Als eerste station, 400 Eng. mijlen ten Zuiden van Chartoem, had men Kodok gekozen, doch bij nader onderzoek bleek het terrein in deze streek absoluut ongeschikt. Malakal, de hoofdplaats der Boven-Nijlprovincies en basis van het Irrigatie-Departement, bood meer voordeelen voor een landingsplaats. Het eerste vliegterrein ligt zodoende 440 Eng. mijlen van Chartoem.

Tusschen Malakal en Gondokoro loopt de Nijl over een afstand van 400 Eng. mijlen door het landschap Sudd (Dinka). Hier kon nergens een landingsterrein gevonden worden. De kosten voor den kunstmatigen aanleg daarvan zouden te hoog zijn. Deze geheele streek laat slechts het gebruik van vliegbooten toe; de rivier is breed genoeg om bij elke windrichting een „landing“ mogelijk te maken.

Nog grootere moeilijkheden biedt de streek van de groote meren. Aan dit deel van Centraal-Afrika moeten we eveneens bijzondere aandacht schenken, daar hier zoowel de grootste moeilijkheden voor den luchtvaartweg, als voor den spoorweg gelegen zijn.

Om van Gondokoro het Victoriameer bij Jinja te bereiken, is zeer bezwaarlijk. Landing in de tusschen deze plaatsen gelegen streek, welke door de hevige regens gedurende het grootste deel van het jaar moeras is, is slechts tijdens enkele maanden mogelijk. In de omstreken van Jinja aan het Victoriameer is het terrein al niet beter. De tocht over het Victoriameer

meer is voor vliegbooten heel goed mogelijk. De veel voorkomende orkanen, de waterhoozen gedurende de stortregens en de insectenwolken, welke soms uit het meer opstijgen, zijn geen denkbeeldige belemmering voor een veilig en regelmatig luchtvaartverkeer. De resultaten van het onderzoek in Centraal-Afrika zijn echter nog niet geheel bekend, zoodat nog niet te beoordeelen valt of een luchtvaartdienst in deze streek regelmatig gehandhaafd kan worden.

Tusschen Mwanza (in het vroegere Duitsch Oost-Afrika) aan den Zuidelijken oever van het Victoria-meer en Ujiji (Oedsjidsji) aan het Tanganjikameer zijn geen moeilijkheden te vreezen. Bij Ujiji kan een vliegstation aangelegd worden, terwijl de vlucht van daar langs het Tanganjikameer niet bezwaarlijk is. Alleen Kituta biedt geen gelegenheid voor een landingsplaats. Deze kan echter 14 Eng. mijlen daar vandaan bij Abercorn gevonden worden. Vanaf Abercorn is het terrein geheel ongeschikt voor vliegbooten. Van hier moeten nog 440 Eng. mijlen afegelegd worden, voordat men den spoorweg bij Broken Hill bereikt heeft. Het moeilijkste deel van de route is dan achter den rug.

We zien dus, dat de route van Chartoem tot Abercorn vele moeilijkheden oplevert. Het is dan ook niet te verwonderen, dat men naar betere trajecten ging zoeken. Zoo is nog in overweging genomen de route, welke van Chartoem naar Nairobi aan den Oegandaspoorweg gaat en vervolgens langs den Kilimandsjaro en via Dodoma, Iringa en Ikomba, Abercorn bereikt.

Deze route is wel 400 Eng. mijlen langer, doch maakt het mogelijk over het geheele traject vliegtuigen te bezigen, hetgeen een niet te onderschatten voordeel zou zijn.

Zooals wij zeiden, worden in Centraal Afrika dus de grootste hindernissen aangetroffen. Het slechte klimaat en de wildernissen zijn de oorzaak hiervan. Het gemis aan een regelmatige geologische en fysieke structuur van het land heeft ten gevolge, dat hier tot nog toe de minste arbeid verricht kon worden.

Naast politieke overwegingen was dan ook daarin de oorzaak gelegen, dat de Kaap-Cairospoorweg al heel snel van de oorspronkelijke zuiver Noordwaarts gerichte route afgevoerd werd. Vanaf Broken Hill werd de spoorweg over Belgisch gebied voortgezet, zoodat in Mei 1917 de Kongo (Loelaba) reeds bereikt werd bij Boekama ¹⁾. Een waterspoorweg door de merenstreek zou ten gevolge hebben, dat men ongeveer achtmaal van transportmiddel veranderen moet. Als gevolg hiervan week de spoorweg naar Belgisch gebied af en kon op die wijze bovendien lokale belangen dienen. Een spoorweg, die eenigszins aanspraak mag maken op een directe verbinding Kaapstad—Cairo, werd zoodoende onwaarschijnlijk. Het verdwijnen van Duitschland als koloniale mogendheid doet de mogelijkheid ontstaan van een directe verbinding, doch niettemin kan de luchtvaartdienst zich voorloopig bij het kiezen van zijn traject in Centraal Afrika niet laten leiden door de aanwezigheid van spoorwegen. Een afwijking van den luchtvaartweg over Belgisch gebied ligt natuurlijk niet in de bedoeling van Engeland. Verder is het maken van een omweg voor den spoorweg economisch van minder bezwaar dan voor den luchtvaartweg.

Voornameijk door den grooten invloed, dien de afzonderlijke trajecten op de economische ontwikkeling van lokale gebieden hebben, moet groote economische waarde toegekend worden aan den Trans-Afrikaanschen spoorweg; doorgaand goederen-, post- en reizigersvervoer van Kaapstad naar Cairo zal daarentegen niet noemenswaard verwacht kunnen worden. Behalve zijn politieke beteekenis, heeft evenwel de luchtvaartdienst misschien beteekenis voor snelpostvervoer over groote afstanden en waarschijnlijk kan

¹⁾ Zie: blz. 453, jaarg. 1918 en G. E. Huffnagel: Trans-Afrikaansche Spoorwegproblemen. Tijdschr. v. Ec. Geogr. Jaarg. 1916, p. 441 v.v. en 471 v.v.

ook het vervoer van reizigers er in beperkte mate mede gebaat worden. Locale economische beteekenis zal de luchtvaartdienst echter vrijwel niet hebben.

Deze luchtvaartweg zal echter hoofdzakelijk zijn beteekenis ontleenen aan het feit, dat hierdoor een snelle verbinding tusschen de uiteinden van de Britsche gebieden in Afrika ontstaat; daarom zal dan ook de kortere route door de wildernissen van het Britsche Centraal Afrika gekozen moeten worden.

Wat het traject in Zuid-Afrika betreft, worden daar al heel weinig moeilijkheden ondervonden. Overal biedt de aanwezigheid van spoorweg de noodige vergemakkelijking. De keus tusschen geschikte landingsplaatsen is tevens zeer ruim, terwijl ieder der Zuid-Afrikaansche steden, in de hoop als hoofdstation gekozen te zullen worden, natuurlijk op alle mogelijke wijzen medewerking toezegt.

Voor een eindoordeel kan worden uitgesproken over de technische uitvoerbaarheid van dezen transcontinentalen luchtvaartdienst; zullen nog de definitieve resultaten van het onderzoek dienen afgewacht te worden. Het is bovendien uiterst lastig ook maar een globale schatting te doen van den duur van een reis over de route. Het is immers nog niet te zeggen in hoeverre de hindernissen van Centraal Afrika overwonnen zullen worden. Om dezelfde redenen blijft het nog een vraag, hoe dikwijls van toestel verwisseld zal moeten worden.

De „Times” — waaraan wij de meeste gegevens voor dit artikel ontleenden — meent te kunnen zeggen, dat het eerste vliegtuig in October of November van dit jaar zijn tocht langs de geheele route zal verrichten.

H. M. H.

HET VREDESVERDRAG.

In het nummer van 4 Juni j.l. namen wij de voor de lezers van dit blad inzonderheid in aanmerking komende bepalingen der vredesvoorwaarden op, zoodat zij 7 Mei 1919 te Versailles aan de Deutsche gedelegeerden waren overhandigd. Naar de lezer weet, zijn in dezen aanvankelijken tekst nog een aantal veranderingen aangebracht, zoodat de bepalingen, zoodat zij onderteekend zijn, op enkele plaatsen afwijken van den tekst, dien wij in het voornoemde nummer hebben overgenomen. Van meer belang dan het geringe aantal tekstwijzigingen in de door ons opgenomen gedeelten is echter het commentaar op de oorspronkelijke bepalingen, door de geassocieerde mogendheden in haar definitief antwoord van 16 Juni 1918 gegeven. Wij kunnen er niet toe overgaan dit stuk in deze kolommen over te nemen ¹⁾, doch meenen voor de goede orde verplicht te zijn hieronder nog te laten volgen de tekstwijzigingen, die hebben plaats gevonden in den inhoud der artikelen, die door ons op 4 Juni j.l. werden overgenomen. Men leze:

Art. 282, ad 19: „Convention sanitaire du 3 décembre 1903, ainsi que les précédentes signées le 30 janvier 1892, le 15 avril 1893, le 3 avril 1894 et le 19 mars 1897.”

Art. 289: „Chacune des Puissances alliées et associées, s'inspirant des principes généraux ou des stipulations particulières du présent Traité, notifiera à l'Allemagne les conventions bilatérales ou les traités bilatéraux dont elle exigera la remise en vigueur avec elle.

La notification prévue au présent article sera faite soit directement soit par l'entremise d'une autre Puissance. Il

¹⁾ De volledige Fransche tekst van het „Réponse aux remarques de la délégation allemande sur les conditions de paix” met de daarbij behoorende „Lettre d'envoi” van Clemenceau is o.a. uitgegeven bij Hans Robert Engelmann, Berlijn. Het volledige vredestractaat, in de definitieve bewoording, zoodat het onderteekend is op 5 Juli j.l. door: De V.S. van Amerika, het Britsche Rijk, Frankrijk, Italië en Japan, officieel geheeten „the Principal Allied and Associated Powers”, voorts België, Bolivia, Brazilië, Cuba, Equador, Griekenland, Guatemala, Haïti, Hedsjas, Honduras, Liberia, Nicaragua, Panama, Peru, Polen, Portugal, Roemenië, Groot-Servië, Siam, Tsjecho-Slovakye en Uruguay eenerzijds en Duitschland anderzijds, is o.a. verscheenen als supplement van „The Times” d.d. 28 Juni j.l.

en sera accusé réception par écrit par l'Allemagne. La date de la remise en vigueur sera celle de la notification.

Les Puissances alliées et associées s'engagent entre elles à ne remettre en vigueur avec l'Allemagne que les conventions ou traités qui sont conformes aux stipulations du présent Traité. La notification mentionne éventuellement que celles des dispositions de ces conventions ou traités qui n'étaient pas conformes aux stipulations du présent Traité ne seront pas considérées comme remises en vigueur. En cas de divergences d'avis, la Société des Nations sera appelée à se prononcer.

Une période de six mois...."

Art. 306, alinea 4: „Si la législation en vigueur au moment de la signature du présent Traité d'une des Puissances alliées et associées n'en a pas disposé autrement...."

Art. 306, na alinea 5 volgt: „Pour les droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique qui seraient acquis après la mise en vigueur du présent Traité, la faculté cidessus réservée aux Puissances alliées ou associées ne pourra être exercée que dans le cas ou les limitations, conditions ou restrictions pourraient être considérées comme nécessaires pour les besoins de la défense nationale ou de l'intérêt public."

„Dans le cas ou il serait fait application par les Puissances alliées et associées des dispositions de l'alinea précédent, il sera accordé des indemnités ou des redevances raisonnables qui recevront la même affectation que toutes les autres sommes dues à des ressortissants allemands, conformément aux dispositions du présent Traité."

Art. 307, voorlaatste regel van de 2e alinea: „prescriptions, en ce qui concerne l'octroi des licences, qui leur auraient été...."

Art. 311 wordt aangevuld met: „Les droits de propriété industrielle, littéraire et artistique en vigueur sur les territoires séparés de l'Allemagne conformément au présent Traité, au moment de la séparation de ces territoires d'avec l'Allemagne ou qui seront rétablis ou restaurés par application de l'article 306 du présent Traité, seront reconus par l'Etat auquel sera transféré ledit territoire et demeureront en vigueur sur ce territoire, pour la durée qui leur sera accordée suivant la législation allemande."

INDEX-CIJFERS.

Kleinhandelsprijzen. De verhoudingscijfers van verbruiksartikelen, in den handel gebracht door de Coöperatieve Winkelvereniging van „Eigen Hulp" te Amsterdam, Haarlem, Arnhem, Utrecht, Leeuwarden en 's-Gravenhage (voorheen E. H.), welke door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerd worden, zijn de navolgende.

Artikelen	1913	1914	1915	1916	1917	1918	April 1919	Mei 1919
Gort	113	116	142	165	—	123	132	210
Koffie.....	94	88	91	100	118	174	176	170
Margarine....	127	99	102	110	122	136	138	—
Soda	83	83	117	267	—	—	—	300
Stroop	100	100	125	161	179	193	196	196
Suiker(basterd)	89	91	105	115	116	120	127	127
„ (melis).	85	89	98	102	103	105	108	108
Thee	112	113	116	119	127	119	142	151
Zout	80	80	90	90	110	190	160	160

De prijzen voor het jaar 1893 werden gelijk 100 gesteld.

Van het sluiten van den wapenstilstand tot einde Maart is het index-cijfer gestadig teruggelopen van 6212 tot 5708 punten. In April vertoonde zich echter een stijging van 66 punten, in Mei gevolgd door een verhooging van 214 punten. Thans voegt Juni er weer 200 punten aan toe, zoodat het eindcijfer voor het verstreken halfjaar hooger is dan aan het einde van 1918 en slechts 24 punten minder dan bij het sluiten van den wapenstilstand.

„The Economist" vindt in het teekenen van den vrede aanleiding de cijfers, welke gedurende de oorlogsjaren golden, in een overzichtelijk staatje samen te vatten. Het is ontleend aan de maandelijks gepubliceerde tabel.

	Rijzing (+) of Daling (—)						in pCt.
	(in punten)						
	31 Juli— 31 Dec. 1914	1915	1916	1917	1918	1e halfj. 1919	
Granen en vleesch ..	+ 135	+ 183	+ 397	— 7½	+ 16½	+ 35	+ 131
Andere voedingsmidd.	+ 62½	+ 31½	+ 107	+ 133	+ 96½	+ 17½	+ 125
Weefstoffen	— 107½	+ 222	+ 393½	+ 560	+ 121	— 64	+ 182
Delfstoffen.	+ 11½	+ 235½	+ 113	+ 15	+ 26½	+ 71	+ 101
Diversen ..	+ 133½	+ 162	+ 263½	+ 236½	— 11½	+ 34½	+ 148
Totaal	+ 235	+ 834	+ 1274	+ 937	+ 249	+ 94	+ 141

Hieronder volgt het gebruikelijke overzicht.

Data	Granen en vleesch	Andere voedingsmiddelen genotm.	Weefstoffen	Delfstoffen	Diversen: oliën, hout, rubber, enz.	Totaal	Algemeen indexcijfer
Basis (gemidd.) 1901—5) . .	500	300	500	400	500	2200	100,0
1 Januari 1914	563	355	642	491	572	2623	119,2
1 April „	560	350½	626½	493	567	2597	118,0
1 Juli „	565½	345	616	471½	551	2549	115,9
1 October „	646	405	611½	472½	645	2780	126,4
1 Januari 1915	714	414½	509	476	686½	2800	127,3
1 April „	840	427	597	644	797	3305	150,2
1 Juli „	818	428	601	624	779	3250	147,7
1 October „	809½	470½	667	619½	769½	3336	151,6
1 Januari 1916	897	446	731	711½	848½	3634	165,1
1 April „	949½	503	796½	851	913	4013	182,4
1 Juli „	989	520	794	895	1015	4213	191,5
1 October „	1018	536½	937	858½	1073	4423	201,0
1 Januari 1917	1294	553	1124½	824½	1112	4908	223,0
1 April „	1346	610½	1226	834½	1283	5300	240,9
1 Juli „	1432½	652½	1441	841½	1278½	5646	256,6
1 October „	1221½	726	1509½	822½	1354½	5634	256,1
1 Januari 1918	1286½	686	1684½	839½	1348½	5845	263,2
Einde Jan. „	1221½	686	1719½	829	1329	5785	262,9
„ Febr. „	1235	693	1733	838	1319	5818	264,4
„ Mrt. „	1238	697	1777	836	1319	5867	266,6
„ April „	1244	744½	1760	850	1342½	5941	270,0
„ Mei „	1247	777½	1773½	849	1369	6016	273,4
„ Juni „	1274	777½	1811½	861½	1380½	6105	277,5
„ Juli „	1274	777½	1808	889½	1379	6128	278,5
„ Aug. „	1287½	775	1920	889½	1395	6267	284,8
„ Sept. „	1246½	779½	1929	889	1394	6238	283,5
„ Oct. „	1271	780	1889	878½	1391½	6210	282,6
„ Nov. „	1289	782½	1848	903	1389½	6212	282,6
„ Dec. „	1303	782½	1805½	866	1337	6094	277,0
„ Jan. 1919	1287	782½	1618½	828	1335	5851	265,9
„ Febr. „	1288½	782½	1596½	818	1310½	5796	263,8
„ Mrt. „	1285	782½	1502	844½	1294	5708	259,4
„ April „	1306½	752	1512½	912½	1290½	5774	262,4
„ Mei „	1310½	776½	1643	931	1327	5988	272,2
„ Juni „	1338	800	1741½	937	1371½	6188	281,3

Elke groep noteert weer hoogere prijzen in vergelijking met de vorige maand; de delfstoffengroep nog wel tot een nieuw recordcijfer. Bij de voedingsmiddelen waren rijst, koffie en thee aanleiding tot den verhoogden prijs. Bij de weefstoffen noteerden zijde, jute en hennep hooger; maar de aanmerkelijke verhooging voor deze groep van 1643 op 1741½ punten moet grotendeels toegeschreven worden aan de heerschende vaste stemming voor katoenen garens en weefsels. In de delfstoffengroep handhaafde het verhoogde peil der ijzer- en staalprijzen zich. Lood iets gemakkelijker, koper en tin vast. Bij de „diversen" moet gelijk de vorige maand wederom van de vaste stemming voor olie en olie-zaden melding gemaakt worden.

AANTEKENINGEN.

De achturen werkdag. — Het Wetsontwerp-Aalberse, houdende bepalingen tot beperking van den arbeidsduur in het algemeen en tot het tegengaan van gevaarlijken arbeid van jeugdige personen en van vrouwen, dat op bladzijde 401 van dezen jaargang besproken werd,¹⁾ werd op Vrijdag 11 Juli jl. des namiddags te 6½ ure, gevolgd door het zingen van het Wilhelmus en den 8-urenmarsch, in de Tweede

¹⁾ [Zie voorts pag. 49, 78, 112, 327, 351 en 379. — Red.]

Kamer der Staten-Generaal aangenomen met bijna algemeene stemmen. Slechts de revolutionnaire Kamerclub stemde tegen.

Juist drie maanden heeft de Kamer gebezigd, om dit resultaat te bereiken. Op 11 April j.l. werd het ontwerp ingediend, 23 Mei verscheen het Voorloopig Verslag; 20 Juni d.a.v. zag de Memorie van Antwoord het licht en op 26 Juni verklaarde de Commissie van Rapporteurs, dat naar haar oordeel door de gewisselde schriften de openbare beraadslaging over het voorstel genoegzaam was voorbereid.

Op den 3den Juli werd met de Algemeene Beschouwingen begonnen. Voorwaar een spoed, welken men niet van onze volksvertegenwoordiging gewoon is.

De Minister van Arbeid heeft dan ook bij de behandeling van deze bij uitstek zoo belangrijke sociale wet een zeer gemakkelijke taak gehad. Steeds kon hij rekenen op een vaste meerderheid en geen oogenblik dreigde gevaar, dat een amendement, welks aanneming hij ontraden had, toch zou worden aangenomen. Vele amendementen werden ingediend; bijna alle werden met overweldigende meerderheid afgemaakt.

Daaronder ook het voornaamste, dat van de heeren Mr. H. C. Dresselhuys en Prof. A. C. Visser van IJzendoorn, om voor fabrieken en werkplaatsen de 48-urige in plaats van de 45-urige werkweek tot wet te verheffen, behoudens bevoegdheid van den Minister van Arbeid om bij Algemeenen Maatregel van Bestuur voor bepaalde bedrijven de 45-urige werkweek voor te schrijven.

Zooals de heer Dresselhuys in zijn mondelinge toelichting er op wees, ging het hier om de beveiliging van groote takken van vaderlandsche industrie. Nergens in het buitenland, zelfs niet in het Sowjet Rusland, heeft men een wettelijke 45-urige werkweek; ¹⁾ alleen Nederland zal ten deze voorgaan. In tal van adressen uit industrieele kringen was met klem geprotesteerd tegen de bedoeling van de Regeering, om onze industrie als proefkonijn te doen dienen.

De uitstekende rede van den voorsteller van het amendement mocht echter niet baten. Zeer juist bracht de Minister de stemming van de Kamer onder woorden, toen hij met de volgende zinnen den heer Visser van IJzendoorn toesprak:

„Ik zou ten slotte tot de voorstellers dit willen zeggen, en ik hoop, dat de heer Visser van IJzendoorn, die zooveel ouder is dan ik, mij vergeven zal, dat ik in het ambt, hetwelk ik nu eenmaal op dit oogenblik bekleed, het recht meen te vinden om dit ernstig woord ook tot hem te spreken. Ik hoop, dat ik daarbij niet zal worden misverstaan. Het is geen dreigement en het is ook geen uiting van vrees, maar het is alleen de toepassing van het oude adagium, dat regeeren is vooruitzien.

„Ik wil er aan herinneren, dat de Nederlandsche geschiedschrijver het steeds geprezen heeft in onze liberale voormannen, dat in 1848, toen geheel Europa in revolutionnaire gisting was, ons land van de revolutie vrij gebleven is, omdat wij hier tijdig de Grondwet hebben herzien en daarin die rechten en vrijheden hebben vastgelegd, welke bij de burgerij leefden. Thans hebben wij niet alleen in Europa maar schier over de geheele wereld een revolutiegeest. Nu dreigt niet alleen, zooals in 1848, de zuivere politieke maar ook de sociale revolutie. En ik ben er van overtuigd dat, wanneer, wat God moge geven, ook thans ons land voor de vreeselijke ellende van revolutie gespaard mocht blijven, de latere historicus dat zal toeschrijven aan de wijze vooruitziendheid van Regeering en Staten-Generaal, die tijdig er voor gezorgd hebben dat aan de redelijke verlangens van de arbeidende klasse voldaan geworden is, en dat niet afgeperst door geweld maar uit eigen vrije overtuiging, omdat men de redelijkheid van die verlangens had ingezien.

„Laten de heeren dan niet kleinlijk peutenen aan wat het hoofdpunt in het wetsontwerp is, maar laten zij ook met volle overtuiging medewerken aan het tot stand komen daarvan, in het waarachtig belang van ons volk.”

„Kleinlijk peutenen” noemde de Minister de bezwaren

¹⁾ [Zie hierbij de aanteekening „Invoering van den achturigen arbeidsdag in Frankrijk” in dit nummer. — Red.]

van de voornaamste vertegenwoordigers van groote takken van nijverheid; „kleinlijk peutenen” deden zij, die bevreesd zijn voor de gevolgen voor de nationale welvaart van een sterkere beperking van den arbeidsduur dan in het buitenland. Regeeren is vooruitzien, inderdaad; edoch, men kan nog van meening verschillen over wat den sterksten invloed zal doen gelden en dienovereenkomstig een ander gevoelen zijn toegedaan over de mate waarin het wenschelijk is zich in te richten op een mogelijk vooruitzicht.

T.

Beëindiging algemeene economische schikking. — (Officieel.) Het ministerie van buitenlandsche zaken deelt het volgende mede: „Bij identieke nota's van 7 Juli hebben de vertegenwoordigers van Amerika, het Vereenigd Koninkrijk, Frankrijk en Italië aan den minister van buitenlandsche zaken verzocht te willen mededeelen, of de Nederlandsche regeering bereid was, onmiddellijk bij wederzijdsch goedvinden de algemeene economische schikking te Londen gesloten, te beëindigen op een datum vast te stellen door den oppersten economischen raad te Parijs.

„De minister van buitenlandsche zaken heeft op 11 Juli aan de vertegenwoordigers voornoemd doen weten, dat de regeering bereid was, het voorstel te aanvaarden. Hij heeft daaraan de mededeeling toegevoegd, dat naar het oordeel der regeering de algemeene schikking niet zou kunnen worden beëindigd, tenzij op den zelfden datum de schikking getroffen door de N.O.T. met de geassocieerde landen en de schikkingen getroffen voor de N.U.M. met de British and General Trading Association Ltd. nopens den uitvoer van inheemsche landbouwproducten en door dezelfde maatschappij met de Britsche, Fransche en Italiaansche regeeringen nopens de uitoefening van de visscherij op den zelfden datum kwamen te vervallen.

„Ten slotte is om spoedige mededeeling gevraagd van den datum, welken de opperste economische raad te Parijs voornemens is te bepalen voor de beëindiging van de schikkingen.”

(Officieel.) „In verband met de bereidverklaring der Nederlandsche regeering, om de algemeene economische schikking, met de Geassocieerde Mogendheden gesloten, te beëindigen, heeft de Minister van Buitenlandsche Zaken bericht ontvangen, dat die schikking sedert 12 Juli is vervallen. Bovendien vervallen van dien datum af de landbouw-overeenkomst, aangegaan tusschen de N.U.M. en de British and General Trading Association, de visscherij-overeenkomst, aangegaan door de N.U.M. met de Britsche, Fransche en Italiaansche Regeeringen en de overeenkomst, die de N.O.T. heeft gesloten met de Regeering van Groot-Brittannië, Frankrijk, Italië en den War Trade Board van de Vereenigde Staten.”

Vanwege de N.O.T. wordt het volgende medegedeeld: „In verband met de omstandigheid, dat de overeenkomsten van de N.O.T. met de oorlogvoerende mogendheden gesloten, met ingang van 12 dezer zijn opgeheven, zijn de contractanten van de N.O.T. van al hunne verplichtingen ontslagen, hetgeen beteekent, dat er geen N.O.T.-condities meer bestaan. Slechts in zeer enkele gevallen zullen voor bepaalde partijen nog zekere N.O.T.-verplichtingen moeten worden nageleefd, waarvan aan belanghebbenden afzonderlijk kennis wordt gegeven.

„Niet slechts de in December 1918 tusschen de N.O.T. en de Geassocieerde Regeeringen gesloten overeenkomst is opgeheven, maar ook alle neven-overeenkomsten door de N.O.T. gesloten, met uitzondering echter van de overeenkomst krachtens welke de financieele afdeling dier instelling te Amsterdam is opgericht. Deze overeenkomst blijft tot nader order van kracht.”

Consulaire dienst versus handelsministerie. — Toen aan het eind van Mei van dit jaar Sir Albert Stanley, President of the Board of Trade, aftrad, haalden wij in de woorden van „The Times” — pag. 526 — nog eens op, hoe in Engeland getracht was de kloof tusschen het Departement van Handel en dat van Buitenlandsche Zaken te overbruggen. Het aftreden van Sir Albert wees er op, dat de instelling van het „Bindegied” — Department van Overseas Trade — de gespannen verhouding tusschen beide departementen nog niet afdoende had kunnen weg-nemen. Nu heeft ook Sir Arthur Steel-Maitland, de

leider van het Department of O. T., er het „Bijltje“ bij neergelegd. De „Times“ betuigt haar ontevredenheid in een artikel, getiteld „Who are the Wreckers?“

„Disgracefully housed, overcrowded, underpaid, overworked, it was no wonder that the staff — and a more enthusiastic band of workers than those who were associated with the old Commercial Intelligence Branch it would have been impossible to find anywhere — began to lose heart. First one, then another, left Basinghall-street for private employment. Too late, fresh offices were taken: the canker of discontent had become firmly established.

„It is not beyond the wit of man to plan a method of providing commerce with up-to-date information, and, in cases where it can be done legitimately, with diplomatic support. The fact is the Government have never shown themselves to be thoroughly in earnest about the matter, and the spectacle of the most important reconstructive work being brought to nought by the jealousies of State officials is at once humiliating and disgraceful.”

Het moge ter leering strekken voor andere landen, waar aan den handelsinformatie-dienst van den Staat nog wel het een en ander te verbeteren valt.

Zilver voor de industrie in 1918. —

Aan het verslag van 's Rijks Muntmeester over het afgelopen jaar wordt het volgende ontleend:

„Toen in het begin van 1918 de invoer van zilverbaren stopgezet werd, was het te voorzien dat de particuliere industrie hier te lande, die zich met verwerking van dit metaal bezighoudt, niet langer zou kunnen doorwerken dan de aanwezige metaalvoorraad toeliet. Buitenlandsche zilveren munten zouden vermoedelijk nog wel te verkrijgen zijn, doch dan slechts tegen sterk gestegen prijzen. Deze prijzen zouden een bovenste grens vinden in den prijs van het metaal, afgeleid uit onze eigen zilveren munten. Hieraan was het gevaar verbonden dat de laatste voor versmelting zouden worden gebezigd en bij gebrek aan grof zilver, waarvan vermoedelijk een belangrijk deel werd bewaard, zou hiervoor allicht mede de pasmunt in aanmerking komen. Op een tijdstip, waarop aan alle zijden reeds geklaagd werd over tekorten in de circulatie, zou dit al hoogst onwelkom zijn en aanleiding kunnen geven tot ernstige betalingsmoeilijkheden. Verder was te voorzien dat grondstoftekort in de zilverindustrie tot inkrimping daarvan en dus tot toeneming der werkloosheid moest voeren.

„Een en ander heeft er toe gebracht te trachten in zekeren zin een oplossing voor al deze bezwaren te verkrijgen door aan de Regeering voor te stellen, dat de beschikking werd gegeven over een millioen aan rijksdaalders waarvan het zilver naar verhouding van het verbruik der fabrikanten geleidelijk over hen zou worden verdeeld. Bij een samenkomst met enkele fabrikanten, die tevoren hun grondstof direct uit het buitenland betrokken en met eenige handelaren, die de overige fabrikanten vrijwel geheel van zilver bleken te voorzien bleek, dat men ten zeerste met het geopperde denkbeeld instemde. Er is toen een regeling getroffen in dien zin dat elke fabrikant voorloopig over een komenden termijn van 10 maanden van de handelaren, waarvan hij in 1917 zilver had betrokken, dit metaal zou kunnen bekomen tot een maximum van 65 pCt. van het in 1917 door hem verwerkte metaal. Daarentegen moest hij zich bij contract tegenover den Muntmeester verplichten het op 1 April bij hem werkzaam personeel in dienst te houden en het gemiddelde loon te blijven doorbetalen ook indien het niet gelukte het ontbrekende zilver uit den vrijen handel te betrekken. Men verbond zich tevens in elk opzicht mede te werken om versmelting van Nederlandsche zilveren munten te verhinderen, o.a. door directe mededeeling van elk geval, waarin men van een dergelijk feit, dat intusschen strafbaar was gesteld, eenig vermoeden kreeg. Nadat van de zijle van het Koninklijk Nationaal Steuncomité toegezegd was, dat dit een deel van de aanvullende loonbetaling voor zijn rekening zou nemen, werd deze toezegging later ingetrokken. De fabrikanten bleven toen zelf verantwoordelijk voor eventuele aanvulling van loontekorten. 's Rijks Munt zou het benodigde zilver leveren aan enkele boven reeds aangeduide fabrikanten en aan de handelaren, die volgens aanwijzingen van den Muntmeester, tevoren vastgestelde hoeveelheden aan de afnemers zouden kunnen afgeven. De prijzen waartegen de fabrikanten het zilver konden ontvangen werden in verband met dien van zijn oorsprong uit munten, vastgesteld; de handel ontving het van 's Rijks Munt tegen een eenigszins lager bedrag.

„Het bovenbedoelde verbod van versmelting of op andere wijze ongeschikt maken van zilveren munten was gegeven bij artikel 4 van de Wet van 12 Januari 1918 (Stbl. No. 14).

„Behalve de bovengeschetste maatregelen, die ten onrechte wel eens als een „distributie“ van zilver zijn opgevat en die uitsluitend beoogden de industrie tijdelijk doch zooplank mogelijk te steunen in haar wensch te kunnen blijven doorwerken, was natuurlijk ook aanstonds een bepaling van een maximumprijs van zilver gewenscht, om ook langs dezen weg de versmelting van muntzilver te bestrijden. Deze maximumprijs moest zoo worden gesteld, dat deze laatste werkzaamheid niet loonend kon zijn. Bij Besluit van den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel dd. 4 Mei 1918 werd bedoelde prijs van zilver in elken vorm (afgezien van verwerkingskosten) bepaald op f 109,75 per K.G. „Dat de getroffen maatregelen aan het doel hebben beantwoord kan gereedelijk worden aangenomen. Van omsmelting van onze specie is weinig of niets gebleken. De zilverindustrie was in staat om door te werken. Nadat gedurende eenige maanden enkele duizenden K.G. zilver waren afgeleverd, werd in het najaar weder zilver in den vorm van buitenlandsche munten (francs en marken) ingevoerd; ook tevoren was nog wel zooveel uit het vrije verkeer te verkrijgen geweest (met verbruik van hetgeen hier en daar nog voorradig was) dat van een tekort niet kon worden gesproken. Buitenlandsche specie zorgde daarna voor aanvulling niet alleen, maar maakte reeds spoedig, toen de prijs beneden den maximumprijs daalde, de hulp van 's Rijks Munt meer en meer overbodig.”

Invoering van den achturigen arbeidsdag in Frankrijk.¹⁾ —

Bij een wet van 23 April 1919 (Journal Officiel van 25 April) is de code du travail et de la prévoyance sociale, wat betreft de regeling van den arbeidsduur, als volgt gewijzigd. De maximum-arbeidsduur voor werknemers van beiderlei geslacht in ondernemingen van handel en nijverheid van publieken of privaten aard, al of niet van godsdienstig karakter, alsook in inrichtingen voor vakonderwijs en instellingen van weldadigheid bedraagt 8 uur per dag en 48 uur per week. Bij algemeene maatregelen van bestuur zal voor elk beroep, iedere beroepsgroep of tak van handel en industrie de invoering hiervan nader worden vastgesteld. Dit zal echter niet geschieden dan na overleg met de betrokken vereenigingen van patroons en werklieden. Deze maatregelen zullen verder met name regelen: 1. de verdeling van den arbeidsduur over de verschillende dagen ten einde den vrijen Zaterdagmiddag te kunnen toestaan; 2. de verdeling van den arbeidsduur over een andere tijdsruimte dan een week; 3. de termijnen, waarin de huidige arbeidsduur geleidelijk tot den 8-urigen zal worden verkort; 4. de blijvende uitzonderingen, die kunnen worden toegestaan voor voorbereidende of aanvullende werkzaamheden, die noodzakelijk moeten verricht worden buiten den voor een onderneming vastgestelden arbeidstijd of voor groepen van personen, die niet regelmatig kunnen doorwerken; 5. de tijdelijke uitzonderingen voor het verleenen van overwerkvergunning ingeval van opeenhooping van werk, noodzakelijkheid in het algemeen belang en bij ongevallen; 6. het toezicht op de naleving van den arbeidsduur en de rusttijden, alsook de formaliteiten, die vervuld moeten worden bij dispensatie; 7. het gebied waarop de maatregel van toepassing is.

Vermindering van den arbeidsduur mag geen oorzaak zijn van loonsverlaging. Deze wet is ook van toepassing in Algerië en in de Fransche Koloniën.

¹⁾ Ingezonden door den Nederlandschen Gezant te Parijs.

REGEEINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Uitvoer wijn. Bij Kon. besluit is, met ingang van 10 Juli, de uitvoer van wijn vrijgesteld.

Uitvoer kapok. Bij den Minister van Landbouw, enz. bestaat geen bezwaar meer tegen uitvoer van kapok, voor zoover de N.O.T.-bepalingen dien uitvoer toelaten.

Uitvoer karwijzaad. Volgens mededeeling van de N.U.M. kan thans ook zonder tusschenkomst

van de commissie uit de vereeniging voor den handel in fijne zaden, karwijzaad worden uitgevoerd.

Uitvoer vroege aardappelen. Partijen vroege aardappelen, aangevoerd op een bij het Rijkskantoor voor groenten en fruit ingeschreven veiling, welke voor het binnenland niet voor 8 cent per K.G. worden afgenomen, mogen voor export worden overgeveild.

Uitvoer boter. De Minister van Landbouw heeft den uitvoer van boter verboden; alle reeds verleende consenten zijn ingetrokken.

In maaksuiker. Een extra hoeveelheid suiker is beschikbaar gesteld voor den inmaak, welke zonder bon aan particulieren mag geleverd worden tegen ten hoogste 90 cts. per K.G. Blijkt van misbruik, dan wordt op den maatregel teruggekomen; anders is de verruiming van rantsoen te beschouwen als overgangsmaatregel om in October weder tot geheel vrijen handel in suiker te komen.

Tarwe en rogge. Ingetrokken zijn de beschikkingen, houdende uitgeloopte prijzen, maximumprijzen voor den kleinhandel en een distributieregeling (afleveringsverbod) voor tarwe en rogge, de vaststelling van een zaai-aadregeling en maximumprijzen voor zaaitarwe en rogge en het verbod om bepaalde gewassen tot voedermiddel voor dieren te verwerken, of als zoodanig te gebruiken, alles met ingang van 4 Aug. a.s.; na dien datum kan geen tarwe of rogge van den oogst 1918 meer bij een Regeeringscommissaris voor de Rijksgraanverzameling worden ingeleverd.

Maïs uit Zuid-Afrika. — In den loop van de maand Juli zal de maïs, welke het Zuid-Afrikaansche volk ten geschenke heeft gegeven aan de Nederlandsche bevolking, tot maïsbloem en maïsgries verwerkt zijn. Deze bloem en gries worden gratis, in een hoeveelheid van 750 gram, ter beschikking gesteld van de houders van normaal-margarine-kaarten.

Kalizouten. Een wetsontwerp is ingediend, waarbij gelden worden aangevraagd voor het doen verrichten van nadere onderzoekingen naar kalizouten door de Rijksopsporing van Delfstoffen, in verband met de uitkomsten der boringen bij Ratum en Plantengaarde.

MAANDCIJFERS.

PRODUCTIE DER KOLENMIJNEN. *)

(Ontleend aan „Maandschrift Centraal Bureau Statistiek”)

Naam van de • Mijn	April		Mei	
	1919	1918	1919	1918
<i>Staatsmijnen.</i>				
„Wilhelmina”....	50.560	52.820	51.948	49.005
„Emma”.....	53.771	57.309	54.827	58.792
„Hendrik”.....	21.623	13.808	24.766	14.995
Totaal....	125.954	123.437	131.541	122.792
<i>Particul. mijnen.</i>				
Domaniale mijn..	40.867	39.310	43.517	39.757
Mijn Laura en Ver- eeniging.....	40.900	41.300	46.601	41.000
Oranje-Nassau mijnen.....	58.835	71.637	63.182	72.390
Mijn Willem So- phie.....	14.085	20.000	14.400	19.600
Totaal....	154.687	172.247	167.700	172.747
Totaal generaal	280.641	295.684	299.241	295.539

*) In tonnen.

Het „Maandschrift” teekent bij de cijfers aan: zooals uit deze cijfers blijkt, was tot dusverre over het algemeen de productie over 1919 minder dan over de overeenkomstige maanden van 1918.

GIRO-OMZET BIJ DE NEDERLANDSCHE BANK

	Juni 1919		Juni 1918	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Voor reke- ninghouders	22.309	f 1.058.925.386	19.410	f 408.394.531
waarvan door de H.-bank plaatselijk...	7.167	„ 744.343.112	4.572	„ 250.852.653
Ter voldoe- ning van Rijksbelast.	1.520	„ 8.210.558	1.337	„ 6.891.647

ONTVANGSTEN VAN SPOOR- EN TRAMWEGMAATSCHAPPIJEN APRIL 1919.

(Ontleend aan „de Ingenieur”.)

Namen der Maatschappijen.	Personenvervoer.	Goederenvervoer.	Totale ontvangsten.	
			April 1919.	April 1918.
Maatsch. tot Exploitatie van Staatsspoorwegen en Ned. Centr.-Spoorwegmaatschappij.....	f 2.810.351,—	f 3.790.714,—	f 6.708.865,—	f 5.421.185,— ¹⁾
Holl. IJzeren Spoorwegmaatschappij.....	„ 2.813.867,—	„ 1.595.724,—	„ 4.538.368,—	„ 3.520.448,— ¹⁾
Noord-Brab. Duitse Spoorwegmaatschappij..	„ 21.785,—	„ 28.835,—	„ 52.195,—	„ 70.251,—
Dedemvaartsche Stoomtramweg-mij.	„ 15.303,22	„ 25.722,82 ^{1/2}	„ 42.477,44 ^{1/2}	„ 34.951,25 ^{1/2}
Tramw.mij. „de Meijerij”.....	—	—	„ 40.450,16 ^{1/2}	„ 32.425,59
Zuid-Nederlandsche Stoomtramweg-mij.	„ 13.437,81	„ 19.213,79	„ 33.672,38	„ 38.775,39
Nederlandsche Tramwegmaatschappij.....	„ 59.612,22 ^{1/2}	„ 60.001,87	„ 131.142,94 ^{1/2}	„ 110.454,95 ^{1/2}
Rotterdamsche Tramwegmaatschappij.....	—	—	„ 159.049,20	„ 122.732,38 ^{1/2}
Westlandsche Stoomtramwegmaatschappij....	„ 24.278,72 ^{1/2}	„ 7.051,23 ^{1/2}	„ 32.499,15 ^{1/2}	„ 31.069,19
Gemeentetram te Amsterdam.....	„ 671.572,39 ^{1/2}	—	„ 671.572,39 ^{1/2}	„ 568.459,48 ^{1/2}
Haagsche Tramweg-maatschappij.....	„ 326.713,57	—	„ 328.759,11	„ 280.302,00 ^{1/2}
Rotterdamsche Electr. Tramwegmaatschappij..	„ 265.573,13	—	„ 265.573,13	„ 248.668,00 ^{1/2}
Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij	—	—	—	—
lijn Samarang—Vorstenlanden—Willem I..	—	—	„ 455.000,—	„ 368.953,—
Oost-Java Stoomtramwegmaatschappij	—	—	—	—
lijn Modjokerto—Ngoro.....	—	—	„ 9.700,—	„ 8.700,—
lijn Soerabaja—Krian.....	—	—	„ 63.000,—	„ 55.800,—
Samarang—Cheribon Stoomtramwegmaatsch... Samar.—Joana Stoomtramwegmaatschappij... Serajoedal Stoomtramwegmaatschappij	—	—	„ 276.100,—	„ 282.700,—
lijn Maos—Bandjarnegara.....	—	—	„ 230.400,—	„ 227.700,—
lijn Bandjarnegara—Wonosobo.....	—	—	„ 57.900,—	„ 38.900,—
Kediri Stoomtram-Maatschappij.....	—	—	„ 9.200,—	„ 7.300,—
Malang Stoomtram-Maatschappij.....	—	—	„ 42.500,—	„ 41.183,—
Deli-Spoorweg Maatschappij.....	—	—	„ 48.000,—	„ 44.331,—
	—	—	„ 517.000,—	„ 426.709,—

De ontvangsten der groote maatschappijen, die in „de Ingenieur” ontbreken, zijn aan het „Maandschrift Centr. Bureau Statistiek” ontleend.
1) Definitieve opgave.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	5 Juli 1919	20 Juli 1914
Ned. (Disc. Wissels.	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bank (Bel. Binn. Eff.	4 1/2 " 1 " '15	4 " 23 " '14
Vrsch. in R.C.	5 1/2 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
Bank van Engeland	5 " 5 Apr. '17	3 " 29 Jan. '14
Duitsche Rijksbank	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Bank van Frankrijk	5 " 21 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 " 12 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 1/2 " 4 Jan. '19	5 " 6 Febr. '14
Zweedsche Rijksbk.	6 " 13 Juni '19	4 1/2 " 6 " '14
Bank v. Noorwegen	5 1/2 " 11 Mei '19	4 1/2 " 11 " '14
Zwitsersche Nat. Bk.	5 1/2 " 3 Oct. '18	3 1/2 " 19 " '14
Belgische Nat. Bk.	4 " 12 Juni '19	4 " 30 Jan. '14
Bank van Spanje ..	4 " 22 Mrt. '17	4 1/2 " 24 Sept. '03
Bank van Italië ..	5 " 10 Jan. '18	5 " 9 Mei '14
Feder. Res. Bk. N.Y.	3 1/2-4 1/2	—
Javasche Bank	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call-money
11 Juli '19	4 1)	3 3/4 1)	3 1/8	4-5/8	—	5-1/2 1)
6-11 J. '19	3 3/4-4	3 3/4-4 1/4	3 1/8-3/10	4-5/8	—	5-15
30 J.-5 J. '19	3 3/4-4 2)	3 1/2-4	3 3/16	4-5/8	—	5-8 1/2
23-28 J. '19	3 3/4-4	3-1 1/2	3 1/4-5/16	4-5/8	—	5-10
8-13 J. '18	2 1/2-	3	3 1/8-1 1/2	4-5/8	—	5 1/2-6
9-14 J. '17	2-3/8	3-1/4	4 1/8-3 5/8	4-5/8	—	2-4
20-24 Juli '14	3 1/8-3/10	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/8-1 1/2	2 3/4	1 3/4-2 1/2

1) Noteering van 10 Juli. 2) Het particulier disconto der gemeentewissels was in de afgelopen week 5/8-1 pCt. hooger.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Met uitzondering van New York en Stockholm waren alle wisselkoersen lager. Londen liep terug van 11,81 tot 11,78. Parijs daalde van 38,50 tot 38,20; België van 37,45 tot 37,10, en alle drie sloten flauw, zoodat heden nog een verdere daling plaats vond. Berlijn liep in het begin der week sterk terug, maar bleef daarna ongeveer op dezelfde hoogte, terwijl de tendens eerder iets beter was. New York was in het begin der week weder zeer vast; kon echter het hoogste punt niet handhaven, zoodat er in het laatst der week voor het eerst een kleine teruggang in den koers te bemerken viel.

Van de neutrale wissels waren vooral Zwitserland en Kopenhagen zeer flauw. Ook Christiania liep iets terug, en alleen Stockholm was prijshoudend en eerder iets vaster. Tegen alle verwachting liep de Finsche koers deze week buitengewoon terug. Er werd voor ongeveer 20 agedaan, terwijl uit Londen nog belangrijk lagere noteeringen afkwamen.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	Brussel **)	New York**)
7 Juli 1919..	11.80 1/2	38.72 1/2	17.40	8.—	37.52 1/2	2.61
8 " 1919..	11.81	38.42 1/2	17.90	8.—	37.27 1/2	2.61 3/4
9 " 1919..	11.81 1/2	38.30	17.37 1/2	8.—	37.25	2.63
10 " 1919..	11.81 1/2	38.90	17.35	7.90	37.25	2.63 3/8
11 " 1919..	11.78	38.30	17.50	8.—	37.10	2.61 1/2
12 " 1919..	—	—	—	—	—	—
Laagste d. w. 1)	11.77	38.—	17.20	7.50	37.—	2.60 1/2
Hoogste " " 1)	11.82 1/2	39.15	17.90	8.15	37.75	2.63 1/2
4 Juli 1919..	11.84	39.47 1/2	17.90	8.—	38.07 1/2	2.60
28 Juni 1919..	11.84 1/2	40.10	18.55	9.25	38.25 1/2	2.51 1/2 2)
Muntpariteit..	12.10 3/8	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48 3/4

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 27 Juni.

Data	Stock-holm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiania *)	Zwits-erland *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
7 Juli 1919	65.50	60.15	64.—	47.15	51.—	99 1/2-100 3/8
8 " 1919	65.70	60.25	64.—	47.35	51.—	99 1/2-100 3/8
9 " 1919	65.75	60.20	63.90	47.35	51.—	99 1/2-100 3/8
10 " 1919	65.65	60.—	63.85	47.15	50.75	99 1/2-100 3/8
11 " 1919	64.40	59.70	63.55	47.10	50.75	99 1/2-100 3/8
12 " 1919	—	—	—	—	50.70	99 1/2-100 3/8
L'ste d. w. 1)	65.30	59.50	63.40	47.—	50.50	99 1/2
H'ste " " 1)	65.80	60.25	64.—	47.45	51.—	100 1/8
4 Juli 1919	65.35	60.15	65.50	47.30	51.— 2)	99 1/2-100 3/8 2)
28 Juni 1919	65.70	60.50	64.20	47.45	51.—	99 1/2-100 3/8
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave. 2) Noteering v. 5 Juli.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
12 Juli 1919	4.48.75	6.85	nom.	38
Laagste d. week ..	4.48.50	6.76	nom.	37 7/8
Hoogste " " ..	4.50.50	6.92	nom.	38 1/8
3 Juli 1919	4.54	6.57	nom.	38 1/2 1)
28 Juni 1919	4.60	6.45	nom.	38 3/4
Muntpariteit	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

1) Noteering van 2 Juli.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	28 Juni 1919	5 Juli 1919	Tijdspek 7-12 Juli 1919		12 Juli 1919
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 15/32	97 15/32	97 15/32	97 15/32	97 15/32
*B. Aires 1)	d.p.gd.pes.	51 1/16	51 1/16	51 1/16	51 1/16	51 1/8
Calcutta	sh/d.p.rup.	1/8 1/32	1/8 1/32	1/8	1/8 1/16	1/8 1/32
Hongkong ...	id. p. \$	3/6 1/4	3/6 1/4	3/6 1/2	3/6 1/2	3/6 1/2
Lissabon	d. p. escudo	30 1/2	30 1/4	30	30 1/2	30 1/4
Madrid	Peset. p. £	23.21	23.15	23.00	23.12	23.03
*Montevideo 1	d.p.peso	54 3/4	54 3/4	55	55 5/8	55 5/8
Montreal ...	\$ per £	4.74 3/4	4.65 1/4	4.62	4.64	4.62 1/4
*R.d.Janeiro.	d.p.milr.	14 2 1/32	14 1 3/8 2)	14 3/8	14 9/16	14 1/8
Rome	Lires p. £	36.68	35.95	36.75	38.00	37.65
Shanghai ..	sh/d.p.tael	5/3 1/2	5/3	5/3 1/2	5/4	5/4
Singapore ...	id. p. \$	2/4 7/32	2/4 1/4	2/4 1/8	2/4 5/16	2/4 7/32
*Valparaiso ..	d.p.pap.p.	10 7/8	10 3/4	10 33/32	10 7/8	10 23/32
Yokohama ..	sh/d.p.yen	2/2 3/16	2/2 3/4	2/2 1/16	2/3 1/4	2/3 1/16

* Koersen van den dag voorafgaande aan de data in het hoofd vermeld

1) Telegrafisch transfert. 2) Noteering van 4 Juli.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen		te New York	
12 Juli 1919	53 1/4		106 1/8
4 " 1919	53 1/2		107 1/2 1)
28 Juni 1919	53 3/8		108 1/2
21 " 1919	54 1/4		111 1/4
13 Juli 1918	48 13/16		99 5/8
14 Juli 1917	40 1/4		79 3/8
20 Juli 1914	24 15/16		54 1/8

1) Noteering van 3 Juli.

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankiers	Buitent. Schatkistbilj.	Debet Diverse reken. 1)	5 pCt. Schuld-brieven	Credit Diverse reken. 1)
10 Juli 1919..	3.307	58.650	646	17.164	38.879
30 Juni 1919..	2.563	58.650	665	17.168	37.787
26 " 1919..	1.204	58.650	545	17.169	37.870
19 " 1919..	1.076	58.650	540	17.151	37.253
11 Juli 1918..	12.785	19.100	53.100	13.919	67.205

1) Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitent. schatkistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 12 Juli 1919.

Activa.

Binnenl. Wisesels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 88.755.735,33 1/2 B.-bk. „ 2.972.305,59 Ag.sch. „ 25.407.495,60	f 117.135.536,52 1/2
Papier o. h. Buitenl. in discontó	Idem eigen portef. f 25.389.013,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„ —	25.389.013,—
Beleeningen	H.-bk. f 144.613.368,02 B.-bk. „ 11.462.464,76 1/2 Ag.sch. „ 54.686.448,44 1/2	f 210.762.281,23
Op Effecten	f 205.395.681,23	
Op Goederen en Spec.	„ 5.366.600,—	210.762.281,23
Voorschotten a. h. Rijk	„ 8.940.938,76	
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 56.511.325,— Muntmat., Goud „ 598.110.558,06	f 652.621.881,06
Munt, Zilver, enz.	„ 6.981.938,50	
Muntmat., Zilver	„ —	659.603.817,56
Effecten	Bel.v. h. Res.fonds. f 4.564.607,50 id. van 1/2 v. h. kapit. „ 3.976.588,87 1/2	8.541.196,37 1/2
Geb. en Meub. der Bank	„ 3.312.000,—	
Diverse rekeningen	„ 77.798.799,37 1/2	f 1.111.478.582,82 1/2

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	„ 5.000.000,—	
Bankbiljetten in omloop	„ 1.015.918.180,—	
Bankassigatiën in omloop	„ 3.218.419,94 1/2	
Rekening-Courant saldo's:		
Van het Rijk	f —	
Van anderen	„ 63.210.408,52 1/2	
Diverse rekeningen	„ 4.131.574,85 1/2	
	f 1.111.478.582,82 1/2	
Beschikbaar metaalsaldo	f 442.198.809,26	
Op de basis van 1/2 metaaldekking	„ 225.727.407,57	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 2.210.984.045,—	
Verschillen met den vorigen weekstaat:		
	Meer	Minder
Disconto's	3.979.157,51 1/2	
Buitenlandsche wissels		36.600,—
Beleeningen		6.365.672,68
Goud		5.094.577,32
Zilver		524.983,41
Bankbiljetten		9.003.770,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	5.658.062,45 1/2	

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Ander opeschbare schulden
12 Juli 1919	652.622	6.982	1.015.918	66.429
5 „ 1919	657.716	7.507	1.024.922	59.968
28 Juni 1919	657.722	8.214	1.018.076	73.433
21 „ 1919	662.602	8.702	1.001.959	83.591
14 „ 1919	661.969	8.492	1.009.394	67.100
7 „ 1919	661.969	8.175	1.015.654	79.187
31 Mei 1919	661.969	7.938	1.025.962	85.180
24 „ 1919	661.979	7.725	1.024.837	85.531
17 „ 1919	662.160	7.545	1.042.667	104.158
10 „ 1919	662.389	7.359	1.061.881	74.220
3 „ 1919	662.835	7.262	1.083.454	48.581
26 April 1919	663.348	8.114	1.034.638	94.915
19 „ 1919	666.605	8.952	1.025.906	93.872
13 Juli 1918	717.388	7.741	920.180	65.569
14 Juli 1917	624.158	7.286	767.296	52.738
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.487	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
	Totaal	Hieraan Schatkis-promessen rechtstreeks			
12 Juli 1919	117.136	59.000	210.762	442.197	61
5 „ 1919	113.166	59.000	217.128	447.269	61
28 Juni 1919	108.940	59.000	225.185	446.657	61
21 „ 1919	109.648	64.000	202.859	453.176	62
14 „ 1919	103.179	57.000	203.703	454.785	62
7 „ 1919	118.617	72.000	216.039	450.799	61
31 Mei 1919	117.372	72.000	234.150	447.302	60
24 „ 1919	125.459	78.000	212.287	447.254	60
17 „ 1919	153.333	101.000	228.517	439.960	58
10 „ 1919	147.102	88.000	226.085	442.146	59
3 „ 1919	144.892	80.000	231.978	443.305	59
26 Apr. 1919	139.716	93.000	225.975	445.163	60
19 „ 1919	143.344	94.000	206.089	451.211	60
13 Juli 1918	84.101	11.000	115.627	527.036	74
14 Juli 1917	51.755	40.000	76.823	466.424	77
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 1)	54

1) Op de basis van 1/2 metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	5 Juli 1919	12 Juli 1919
Aan schatkis-promessen..	f 437.850.000,—	f 437.850.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ 59.000.000,—	„ 59.000.000,—
Aan schatkisbiljetten ..	„ 81.549.000,—	„ 81.536.000,—
Aan zilverbons	„ 51.392.364,50	„ 49.607.851,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Ander opeschb. schulden
5 Juli 1919	***	***		337.200
28 Juni 1919	***	***		337.100
21 „ 1919	***	***		335.700
24 Mei 1919	127.075	8.171	222.170	105.645
17 „ 1919	127.280	7.570	221.140	109.711
10 „ 1919	127.144	8.482	219.161	116.585
3 „ 1919	127.260	9.041	214.470	121.484
6 Juli 1918	101.988	13.643	191.247	64.980
14 Juli 1917	81.034	18.407	171.903	43.620
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Beschikbaar metaal-saldo	Dekking-percentage
5 Juli 1919		199.500		***	72.700	***
28 Juni 1919		198.300		***	71.400	***
21 „ 1919		201.700		***	69.800	***
24 Mei 1919	8.134	20.505	75.727	11.695	69.910	41
17 „ 1919	8.425	20.310	77.582	11.551	68.883	41
10 „ 1919	8.544	20.408	79.009	12.294	68.740	41
3 „ 1919	8.163	19.341	79.459	12.861	69.362	41
6 Juli 1918	7.836	23.108	71.996	23.964	64.583	45
14 Juli 1917	7.026	35.172	65.264	14.196	56.622	46
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 1)	44

1) Sluitpost der activa. 2) Op de basis van 1/2 metaaldekking.

SURINAAMSCH BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Ander opeschb. schulden	Disconto's	Div. rekeningen 1)
14 Juni 1919	1.026	1.489	902	1.414	151
7 „ 1919	1.023	1.540	873	1.408	144
31 Mei 1919	1.021	1.460	745	1.382	139
24 „ 1919	993	1.359	793	1.363	118
15 Juni 1918	674	1.363	853	1.134	606
16 Juni 1917	756	1.183	1.014	898	605
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
9 Juli 1919	88.670	79.595	342.988	28.500	327.328
2 „ 1919	88.568	79.948	342.952	28.500	327.321
25 Juni 1919	87.811	78.302	342.310	28.500	327.321
18 „ 1919	87.730	77.723	344.779	28.500	329.346
10 Juli 1918	65.968	55.092	258.912	28.500	236.303
11 Juli 1917	53.432	39.930	164.728	28.500	137.168
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage 1)
9 Juli '19	136.946	83.336	24.795	205.216	27.518	12,—
2 „ '19	98.702	83.494	24.558	166.925	27.070	14,13
25 Juni '19	66.821	80.803	20.044	137.745	27.959	17,70
18 „ '19	53.203	80.421	20.017	124.298	28.457	19,71
10 Juli '18	57.379	109.922	38.343	140.419	29.326	16,40
11 Juli '17	45.466	108.600	42.088	126.103	31.952	19,—
22 Juli '14	11.005	38.633	13.735	42.185	29.297	52% ¹⁾

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-percentage 1)
7 Juli 1919	1.134.469	1.114.529	9.005.663	29.817.464	34
30 Juni 1919	1.136.346	1.116.403	9.058.465	29.968.388	34
23 „ 1919	1.137.497	1.117.798	8.753.875	29.107.864	34
15 „ 1919	1.171.531	1.151.509	8.442.407	28.274.868	34
7 Juli 1918	2.467.358	2.346.419	1.808.693	12.569.699	34
7 Juli 1917	2.527.134	2.457.459	443.858	8.717.098	34
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
7 Juli 1919	29.501.648	9.144.253	***	***
30 Juni 1919	33.292.875	13.729.631	21.185.000	9.037.600
23 „ 1919	28.798.090	9.621.272	20.552.700	8.420.800
15 „ 1919	29.058.438	10.484.520	19.815.000	8.247.100
7 Juli 1918	15.653.243	8.319.966	9.499.700	1.794.300
7 Juli 1917	10.497.331	5.337.083	5.092.000	427.500
23 Juli 1914	750.892	943.964	—	—

OOSTENRIJKSCH-HONGAARSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden Kronen.

Data	Metaal en buitenl. goud-wissels	Disc. en beleeningen	Bijzondere schuld van Oostenrijk en Hongarije	Bankbiljetten	Rek. Crt. saldi
30 Juni '19	1) 331.356	11.591.857	32.954.000	41.761.391	6.474.796
23 „ '19	339.485	11.600.235	32.954.000	41.254.272	6.762.307
15 „ '19	343.130	11.598.317	32.954.000	40.674.227	7.259.992
7 „ '19	342.647	11.594.030	32.954.000	40.172.654	7.085.755
23 Juli '14	1.589.267	954.356	—	2.159.759	291.270

1) waarvan 262.283 goud, 11.793 buitenlandsche goudwissels en 57.280 munt- en muntmateriaal zilver.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	1 e goed in het Buitenland	Buit.gev. voorsch. a/d. Staat
10 Juli '19	5.556.062	1.978.278	301.999	858.358	23.600.000
3 „ '19	5.551.200	1.978.278	303.172	867.693	23.600.000
26 Juni '19	5.550.898	1.978.278	303.664	869.246	23.250.000
19 „ '19	5.050.629	1.978.278	304.715	867.606	23.250.000
11 Juli '18	5.425.636	2.062.108	266.842	1.472.929	18.900.000
12 Juli '17	5.293.406	2.034.775	262.260	745.792	10.700.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Parit-culieren	Rek. Crt. Staat
	874.938	786.440	1.262.387	35.007.823	3.185.997	73.680
920.925	799.757	1.256.060	34.752.577	3.373.867	56.562	
853.039	808.029	1.278.432	34.441.999	3.362.029	49.319	
858.290	821.088	1.260.039	34.449.557	3.301.514	61.133	
1.184.165	1.073.715	920.926	29.090.401	3.969.976	39.628	
524.038	1.188.790	1.145.686	20.196.484	2.461.515	40.043	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590	

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. vorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binns. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Crt. saldi
17 Oct. '18	1.216.753	100.082	480.000	97.728	1.507.912	377.440
10 „ '18	1.219.743	100.021	480.000	100.040	1.508.011	382.595
3 „ '18	1.144.781	100.011	480.000	95.287	1.452.612	358.318
28 Sept. '18	1.145.778	99.982	480.000	101.783	1.452.948	365.452
18 Oct. '17	476.043	90.903	480.000	100.351	1.172.474	91.204
19 Oct. '16	352.872	76.033	480.000	39.834	828.739	110.068

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F.R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
6 Juni '19	2.201.804	1.265.780	—	68.539	2.513.037
29 Mei '19	2.187.743	1.254.383	—	67.363	2.519.292
23 „ '19	2.178.739	1.259.741	—	69.194	2.504.253
16 „ '19	2.175.837	1.291.659	—	70.020	2.532.039
7 Juni '18	1.919.263	986.686	51.280	58.461	1.639.579
8 Juni '17	1.013.818	477.931	—	37.693	481.469

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekking-percentage 1)	Percent. Gouddekking circulatie
6 Juni '19	2.009.431	2.362.875	82.652	54,7	50,4
29 Mei '19	2.173.042	2.465.559	82.589	51,0	49,8
23 „ '19	2.132.053	2.477.303	82.553	21,7	50,3
16 „ '19	2.223.657	2.574.670	82.397	47,4	51,0
7 Juni '18	1.233.034	1.978.893	75.662	59,2	60,2
8 Juni '17	233.291	1.186.217	57.000	61,1	99,3

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeischbare schulden: F R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
29 Mei '19	972	14.617.230	1.285.891	12.712.783	1.729.689
23 „ '19	773	14.613.712	1.298.008	12.714.186	1.715.542
16 „ '19	773	14.681.508	1.317.760	12.725.289	1.718.894
9 „ '19	771	14.603.951	1.295.776	12.735.788	1.737.702
31 Mei '18	689	12.435.574	1.122.664	11.300.620	1.365.822

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 12 Juli 1919.

De ratificatie van het vredesverdrag door Duitsland heeft op de internationale markten een zucht van verlichting doen opgaan, zoodat de stemming op de fondsenbeurzen voor het meerendeel zeer optimistisch is gebleven. Wel ontkent men niet de buitengewone moeilijkheden, die aan de uitvoering van het vredesverdrag zijn verbonden, wel ziet men met spanning de maatregelen tegemoet, welke Duitsland genoodzaakt zal zijn te nemen, wil het aan alle opgelegde verplichtingen voldoen, doch aan den anderen kant is men overtuigd van den ernstigen wil bij onze Oosterburen, om zoo spoedig mogelijk weder tot meer gezonde toestanden terug te keeren en concludeert men hieruit, dat met alle kracht zal worden getracht den economischen wagen in het rechte spoor te brengen.

Ook in Duitsland zelve is een geest van nieuw leven ontwaakt. Weliswaar is de stakingswoede nog niet verdwenen, treden zelfs hier en daar nieuwe oproerige bewegingen aan den dag, frondeeren de reactionaire en conservatieve partijen tegen de actuele Regeering, doch aan den anderen kant wordt langzamerhand het besef steeds sterker, dat met krachtig werken moet worden geprobeerd de verloren schade weder in te halen. De rede van Erzberger, den Minister van Financiën, heeft in dit opzicht een stimulerende werking gehad. Zeer donkere perspectieven werden door hem geopend met betrekking tot de geweldige lasten, die aan het Deutsche volk opgelegd zouden moeten worden, om althans eenigermate aan de enorme verplichtingen te kunnen voldoen, doch aan den anderen kant is hierdoor het bewustzijn scherp in de massa doorgedrongen, dat slechts door een stagen wederopbouw dit werk volbracht zal kunnen worden.

Aan de beurs te Berlijn heeft deze opvatting zich dan ook weerspiegeld door een geanimeerde houding van vrijwel de geheele fondsenmarkt. De noteering der oorlogsleeningen, die korten tijd geleden tot om en nabij 74 pCt. was gedaald, heeft zich tot circa 80 pCt. kunnen herstellen. Toch moeten ook thans nog zeer uitgebreide maatregelen worden genomen, om het koersniveau dezer leeningen te kunnen handhaven. Men komt langzamerhand tot de ontdekking, dat de financiering van den oorlog zeer verre boven de werkelijke draagkracht van het Deutsche Rijk is uitgegaan. De vol- en overteekening van de geweldige oorlogsleeningen is slechts mogelijk geweest, doordat de geheele buitenlandsche handel was stilgelegd en alle voorraden werden uitverkocht. De hiervoor ontvangen kapitalen konden geen anderen uitweg vinden, dan in een belegging van oorlogsleeningen. Thans echter, nu de hervatting van het internationale verkeer in uitzicht kan worden gesteld en de aanvulling van materialen en voorraden binnen niet al te langen tijd zal kunnen plaats vinden (de blokkade is inmiddels opgeheven) komt de vraag naar voren, of niet zeer omvangrijke bedragen aan oorlogsleeningen ter liquidatie op de markt aangeboden zullen worden en of er niet middelen gevonden moeten worden, om een catastrophale daling dezer leeningen, die niet alleen groote verliezen in het eigen land zou veroorzaken, doch het aanzien in het buitenland nog verder zou verzwakken, te voorkomen. Te dien einde heeft men nu een syndicaat gevormd, bestaande uit de groote banken, ten bedrage van 5 milliard Mark, om eventueel de markt krachtig te kunnen steunen. Allerwegen is men met deze oplossing sterk ingenomen; alleen tegen de wijze van uitvoering, n.l. het uitsluiten van kleinere firma's e.d. werpt men eenige objecties op. Het is mogelijk, dat in dezen zin nog eenige wijzigingen aangebracht zullen worden; principieel kan men aannemen, dat het steun-syndicaat zijn werk te gelegener tijd zal aanvangen.

Is men omtrent de toekomst van de kern van Duitsland te Berlijn optimistisch gestemd, anders staat het met de opvattingen omtrent de randgebieden en voornamelijk omtrent die landen, die thans nog door de Geallieerden zijn bezet. Voornamelijk trekt het de aandacht, dat in Keulen, Mainz, enz., filialen van Fransche Banken worden opgericht, die niet slechts voor den thans welig bloeienden tusschenhandel van onschatbare waarde zijn, doch die ook de neiging vertoonen in de toekomst een actief aandeel te nemen aan het verkeer tusschen de beide gebieden langs den Rijn. Doch ook uit ander oogpunt verontrust deze voortdurende oprichting van nieuwe buitenlandsche filialen de Deutsche financieele wereld. Men acht het gevaar niet denkbeeldig, dat vele Duitschers de buitenlandsche bankinstellingen zullen benutten, om vermogens, die anders aan den fiscus onderworpen zouden zijn, daar in veiligheid te brengen, waardoor eenzijdig het eigen land zeer groote

bedragen aan belastingen zou kunnen derven, anderzijds de buitenlandsche concurrenten krachtig zouden worden geholpen ten koste van de eigen instellingen.

Aan de beurs te Weenen is de handel nog even stil gebleven, als in de laatste maanden voortdurend het geval is geweest. Een enkele uitzondering is hier gemaakt, welke dan ook den vorm van een sensatie heeft aangenomen. In Alpine Montan-aandeelen n.l. is een uiterst levendige handel ontstaan, welke echter zijn oorsprong niet in factoren van economischen of industrieelen aard, doch louter en alleen in de technische gesteldheid van de markt voor dit fonds heeft gevonden. Er is te Weenen n.l. een makelaar, Joseph Holzer, gefailleerd, die alleen meer dan 11.000 aandeelen Alpina Montan in blanco had verkocht. Ten tijde van zijn faillissement was er derhalve een enorme dekkingsnoodzakelijkheid voorhanden en hieraan kon slechts worden voldaan, nadat een syndicaat de verlangde stukken ter beschikking had gesteld, hetgeen niet kon geschieden dan na een tijdelijke sluiting der beurs en tot een zeer veel hogere koersnoteering. Terzelfder tijd trad een andere firma als kooper in de markt, naar men zegt voor buitenlandsche (Italiaansche) rekening, die voor 50 à 60 miljoen Kronen der betrokken aandeelen opkocht, hetgeen natuurlijk een geweldige stijging van den koers in de hand heeft gewerkt. De aandeelen zijn dan ook van Kr. 530 tot Kr. 900 gemonteerd en dat voor een onderneming, die, ondanks alle gunstige toekomstmogelijkheden, in de laatste jaren met verlies heeft gewerkt. Weliswaar heeft de hoogste koers zich niet kunnen handhaven, doch de aandeelen blijven toch op een aanmerkelijk hooger plan.

Overigens was de beurs geheel geabsorbeerd in beschouwingen omtrent de toekomst van Oostenrijk, welke niet van dien aard waren, dat een opgewekt en levendig beursverkeer zich hieruit zou kunnen ontwikkelen.

Te Londen, noch te Parijs was ter beurze veel te merken van de overwinningstemming, waarin men zich toch in die landen bevindt. In laatstgenoemde plaats werd men in serieuze kringen te sterk bezig gehouden door de moeilijkheden, die zich op arbeidsgebied voordoen, om een neiging tot het entameeren van nieuwe beursengagementen aan den dag te leggen. Weliswaar heeft de Regeering reeds op verschillende punten toegegeven, zoodat de in uitzicht gestelde „grève générale” schijnt te zullen mislukken, doch de woelingen zijn hiermede niet geheel bedwongen, zoodat men ieder oogenblik weder voor nieuwe feiten van groote draagwijdte kan worden gesteld. Te Londen was de stemming iets beter, wijl daar de leiding ter beurze ter hand werd genomen door petroleumwaarden, doch ook hier kon van een krachtige hausse niet worden gesproken. Eerder was de stemming prijshoudend.

Van de geallieerde landen heeft ook gedurende deze berichtsperiode Amerika weder een uitzondering gemaakt. Hier was de beurs grootendeels in uiterst opgewekte stemming, waaraan zich bijna geen enkel fonds heeft kunnen onttrekken. Voor het grootste gedeelte staat deze houding in rechtstreeksch verband tot het sluiten van den vrede. Allereerst is dit voor scheepvaartfondsen het geval. De controle over de vrachtprijzen is thans geheel uitgeschakeld, zoodat de scheepvaartondernemingen hun resterende tonnenmaat volkomen in de vrije markt kunnen brengen, waar het kapitaal der ondernemingen bij de tegenwoordige constellatie uitermate renderend kan worden geëmployeerd. In de allereerste plaats ondervonden Marinewaarden hiervan de terugwerking, zoodat deze fondsen tegen sterk verhoogde prijzen en op groote schaal uit de markt werden genomen, vooral nu de verkoop der tonnage aan Britsche ondernemingen geheel schijnt te zijn uitgeschakeld. Doch ook spoorwegwaarden werden sterk gefavoriseerd in verband met de verwachting, dat de eigendommen spoedig aan de aandeelhouders terug zullen worden gegeven, in welk geval vermoedelijk wel vergoedingen voor verbruik en verlies zullen worden verstrekt. Ook de vooruitzichten op een grooten oogst spelen hier een rol. En ten slotte werden industriele waarden opgenomen naar aanleiding van de hier ter plaatse reeds vaker gereleveerde, in de Vereenigde Staten heerschende, meening, dat de Unie een aanmerkelijk deel zal verkrijgen van den wederopbouw der verwoeste streken in Europa.

Hoe krachtig de opwaartsche beweging is geweest, wordt wel het sterkst gedemonstreerd door het feit, dat, op een enkelen dag, toen geld „on call” 15 pCt. noteerde, de geanimeerde tendens vrijwel niet werd onderbroken en men niet op kleinere schaal aankooporders effectueerde. Inmiddels is ook de geldmarkt weder normaler geworden.

Te onzent heeft voor de staatsfondsenmarkt slechts uiterst geringe belangstelling bestaan. Alleen de Indische

soorten konden zich fractioneel verheffen, als gevolg van het welslagen der nieuwe koloniale leening. Onze inheemsche staatsfondsen echter waren overwegend aangeboden, hoewel dit toch niet in groote bedragen het geval was. De koersen konden zich hierdoor evenwel voor het meerendeel niet handhaven en verlaten de berichtperiode fractioneel onder het niveau van de vorige week.

Ook voor buitenlandsche staatsschuldbrieven bestond generlei belangstelling. Oostenrijksche soorten waren aangeboden in verband met den lagen stand der betreffende valuta; Russische obligaties verloren eenige procenten, nadat de berichten van de overwinningen der Bolsjewiki op de Finnen hier ter beurse bekend werden. De omzettingen waren weliswaar niet groot, doch tegenover het geringe aanbod van enkele houders stelde zich geen voldoende vraag.

	7 Juli	11 Juli	14 Juli	Rijzing of daling.
5 %/o Ned. W. Sch.	92	92 ¹³ / ₁₀	92	
4½ %/o „ „ „ 1916	86¾	86 ¹³ / ₁₀	88	+ 1¼
4 %/o „ „ „ 1916	81	80 ¹³ / ₁₀	81	
3½ %/o „ „ „	67¾	67 ⁷ / ₈	67 ⁷ / ₈	+ 1/8
3 %/o „ „ „	60½	60	59 ⁹ / ₈	- 7/8
2½ %/o Cert. N. W. S.	51 ³ / ₈	50 ¹⁵ / ₁₀	50 ¹⁵ / ₁₀	- 7/10
5 %/o Oost-Indië 1915	93 ⁷ / ₈	94 ³ / ₈	94½	+ 5/8
4 %/o Hongarije Goud	24	23½	23½	- 1/2
4 %/o Oostenr. Kronenrente	23	23¼	22 ³ / ₈	- 5/8
5 %/o Rusland 1906	42½	42½	42½	
4½ %/o Iwangoerod Domb.	28¼	23	23	- 5¼
4 %/o Rusland Cons. 1880	26½	25¼	24	- 2½
4 %/o Rusl. bij Hope & Co.	29¼	25 ⁹ / ₁₀	24	- 5¼
4 %/o Servië 1895	47	47	47	
4½ %/o China Goud 1898	70 ³ / ₈	71¼	71¼	+ 5/8
4 %/o Japan 1899	69 ⁷ / ₈	69 ⁷ / ₈	—	
4 %/o Argentinië Buitenl.	68½	68½	—	
5 %/o Brazilië 1895	73 ¹ / ₈	73 ¹ / ₈	73 ¹ / ₈	
5 %/o „ 1913	51¾	51¾	—	

Daarentegen heeft de *scheepvaartafdeeling* weder een uiterst levendig aanzien gehad, al was deze aanblik niet zóó onverdeeld gunstig als gedurende de vorige berichtperiode. Thans waren het meer in het bijzonder enkele speciale soorten, die door het publiek werden gefavoriseerd en tot deze behoorden wel in de eerste plaats aandelen Nederlandsche Scheepvaart Unie. Deze geven niet minder dan een avance van 21 pCt. te aanschouwen. Algemeen was men van meening, dat deze aandelen in verhouding tot de drie, de Nederlandsche Scheepvaart Unie samenstellende maatschappijen, (nl. de Mij. „Nederland”, de Rotterdamsche Lloyd en de Paketvaart) veel te laag noteerden, temeer, waar langzamerhand, door de nieuwe emissies der drie hier genoemde ondernemingen, het aantal verhandelde aandelen Nederlandsche Scheepvaart Unie voortdurend moet toenemen en hier derhalve een breede markt voor het fonds zal worden geschapen.

Doch ook andere aandelen profiteerden van de optimistische beschouwingen omtrent de scheepvaart in het algemeen. Zoo werden aandelen Koninklijke Hollandsche Lloyd in zeer beteekenende mate uit de markt genomen, wijl men zich een groot handelsverkeer tusschen ons land en de Zuid-Amerikaansche Republieken droomt. Hiervan onderzonden ook aandelen Holland-Amerika Lijn den terugslag, voor welk fonds het avance, wat de oude aandelen betreft, 16½ pCt. bedraagt.

	7 Juli	11 Juli	14 Juli	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	430½	433¼	447	+ 16½
„ „ „ gem.eig.	400	402½	414	+ 14
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij.	300	310	314	+ 14
Holl. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	171½	174½	183½	+ 12
Hollandsche Stoomboot-Mij.	240½	235	237	- 3½
Java-China-Japan-Lijn	365	366½	376	+ 11
Kon. Hollandsche Lloyd	206	210½	220	+ 14
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	267	258½	265¼	- 1¼
Kon. Paketvaart-Mij.	283½	280	281½	- 2
Maatschappij Zeevaart	370	352½	352½	- 17½
Nederl. Scheepvaart-Unie	316	327¼	337	+ 21
Nievelt Goudriaan	524	525	525	+ 1
Rotterdamsche Lloyd	310½	309½	316	+ 5½
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	332	335	340	+ 8
„ „ „Nederland”	348½	343½	347½	- 1
„ „ „Noordzee”	170	169	175½	+ 5½
„ „ „Oostzee”	390½	382½	387½	- 3

Ook de markt voor binnenlandsche *industriële aandelen* kon haar rijzende beweging krachtig voortzetten. Aan de spits stonden hier aandelen Insulinde Oliefabrieken, ondanks het bericht, dat het kapitaal der Vennootschap zou worden uitgebreid. Weliswaar is tevens bekend gemaakt, dat het niet in de bedoeling ligt de betreffende emissie da-

delijk door te voeren, doch het plan tot uitbreiding van kapitaal is onmiskenbaar en gewoonlijk doet zich dan ter beurse het verschijnsel van een daling in den koers der betrokken aandelen voor. Van de overige binnenlandsche industriële soorten trokken aandelen Westersuiker, Philips' Gloeilampenfabrieken en Jurgens' Vereenigde Fabrieken de aandacht door een vaste tendens. Van de Westersuiker circuleerde het gerucht, dat een zeer belangrijke fusie op handen zou zijn, welk gerucht werd bevestigd door de inmiddels plaats gehad hebbende algemeene vergadering.

Ook de afdeling voor *cultuurwaarden* mocht zich opnieuw in meer dan buitengewone belangstelling verheugen. Aandelen Handelsvereniging „Amsterdam” toonden, na de detachering van de claim, absoluut geen verschil met den vorigen koers aan, zoodat de houders het geheele bedrag der claim konden toucheeren. Aandelen en actions Cultuur Maatschappij der Vorstenlanden volgden het voorbeeld van het hoofdfonds, al waren hier de fluctuaties niet van zoo grooten omvang. Aanleiding tot deze buitengewoon opgewekte houding waren de voortdurend gunstig luidende berichten van suikerverkoopten uit de eerste hand, benevens de overtuiging, dat ten opzichte van het voorgestelde uitvoerrecht op suiker een modus vivendi met de producenten zal worden gevonden. In verband met de tendens van de cultuurafdeeling waren ook de met deze afdeling nauw verbonden aandelen van Indische bankinstellingen tot hoogere prijzen gevraagd, in de eerste plaats wel aandelen Nederlandsche Handel Maatschappij en aandelen Nederlandsch-Indische Handelsbank.

Ook de markt voor *handelsondernemingen* monteerde krachtig, speciaal voor aandelen Indische Handels Compagnie en Hollandsch-Transatlantische Handelsvereniging.

De *petroleummarkt* trok weder de aandacht door een opnieuw ingezette rijzing voor aandelen Koninklijke Petroleum Maatschappij, zonder dat hiervoor bepaalde redenen aan te toonen waren. Sterker nog dan het hoofdfonds waren aandelen Dordtsche Petroleum Maatschappij gevraagd, die in verhouding een veel sterker vooruitgang konden aantoonen.

De markt voor *rubberwaarden* was zeer kalm gestemd en gaf niet veel variaties te aanschouwen. Anders was het gesteld met de *tabaksafdeeling*, welke, hoewel niet zeer levendig, van een zeer vaste houding blijkt heeft gegeven.

	7 Juli	11 Juli	14 Juli	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	187½	194¼	194¼	+ 7¼
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	199 ³ / ₈	205¼	208¾	+ 9 ³ / ₈
Rotterd. Bankvereniging	143 ⁷ / ₈	144½	145¼	+ 1 ³ / ₈
Amst. Superfosfaatfabriek.	157½	157½	157½	
Van Berkel's Patent	150	154¼	154¼	+ 4¼
Insulinde Oliefabriek	253	270½	273	+ 20
Jurgens' Ver. Fabr. pr.aand.	108 ⁷ / ₈	107½	106¼	- 2½
Ned. Scheepbouw-Mij.	177½	177½	177½	
Philips' Gloeilampenfabriek	570	580	581¼	+ 11¼
R. S. Stokvis & Zonen	530	540	540	+ 10
Vereenigde Blikfabrieken	131	136½	136½	+ 5½
Compania Mercantil Argent.	312	314¼	317	+ 5
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	257¼	259	267¼	+ 10½
Handelsver. Amsterdam	550	567	547½	- 2½*)
Holl. Transatl. Handelsver.	128	138	142½	+ 14½
Linde Teves & Stokvis	228	234½	235	+ 7
VanNierop&Co's Handel-Mij	194¼	195	198	+ 3¼
Tels & Co's Handel-Mij	162	161	164	+ 2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	328	332	337	+ 9
Kon. Petroleum-Mij.	755 ¹ / ₈	788½	804½	+ 49 ³ / ₈
Orion Petroleum-Mij.	97 ¹ / ₈	96¼	97¼	+ ¼
Steauna Romana Petr.-Mij.	157½	157¼	155¼	- 2¼
Amsterdam-Rubber-Mij.	242¼	247½	249¼	+ 7
Nederl.-Rubber-Mij.	116	115	114	- 2
Oost-Java-Rubber-Mij.	287 ³ / ₈	287	285	- 2¼
Deli-Maatschappij	547½	560	580	+ 32½
Medan-Tabak-Maatschappij.	243	243	250	+ 7
Senembah-Maatschappij	527¼	535	541	+ 13¼

*) ex claim.

De *Amerikaansche markt* was te onzent geheel in overeenstemming met Wallstreet, met dien verstande, dat men hier vaak „plus royaliste que le roi” is geweest. Vooral ten opzichte van de laaggeprijsde spoorwegaandelen als Denver & Rio Grande, Missouri Kansas & Texas, Wabash Railroad, enz., kwam dit tot uiting. Gedurende de gansche berichtperiode bestond hier groote vraag voor deze aandelen, die dan ook vaak boven New York-pariteit noteerden.

Ook *Marinewaarden* werden in groote posten door ons publiek opgenomen, waarbij echter de verhouding tot Wallstreet niet zoo sterk uit het oog werd verloren.

	7 Juli	11 Juli	14 Juli	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	116	115 ³ / ₄	116 ³ / ₄	+ ³ / ₄
Anaconda Copper	158 ⁵ / ₈	161	166	+ 7 ³ / ₈
Un. States Steel Corp.	116 ⁹ / ₁₆	117	118 ³ / ₈	+ 2 ⁵ / ₁₆
Atchison Topeka	103	104 ¹ / ₁₆	104 ¹ / ₁₆	+ 1 ¹ / ₁₆
Southern Pacific	110 ³ / ₄	113 ⁷ / ₈	113 ⁷ / ₈	+ 3 ¹ / ₈
Union Pacific	145	144 ³ / ₄	146 ³ / ₄	+ 1 ³ / ₄
Int.Merc.Marine afgest.	58	63 ¹⁵ / ₃₂	66 ²³ / ₃₂	+ 8 ²³ / ₃₂
" " " " prefs.	162 ¹ / ₂	168 ¹ / ₂	166 ¹ / ₂	+ 4

De geldmarkt bleef kalm en ruim; geld op prolongatie was doorgaans à 3½ tot 4 pCt. verkrijgbaar.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

15 Juli 1919.

De vaste stemming voor graan in Argentinië bleef aanhouden en het is wel te verwachten, dat deze stemming, in het bijzonder voor tarwe, zal blijven, daar Westelijk Europa voor het oogenblik grotendeels op Argentinië is aangewezen. Duitsland blijkt in den laatsten tijd een flinke hoeveelheid tarwe gekocht te hebben en zal, indien slechts de financieele toestand het toelaat, zonder twijfel verder koper zijn. De aanvoeren van den nieuwen oogst in Noord-Amerika bleven tot nu toe klein en dit, vereenigd met den hoogen prijs, dwingt Europa zich tot Argentinië te wenden. De gepubliceerde oogstcijfers in Noord-Amerika toonen voor alle granen een achteruitgang aan; toch blijven de cijfers beduidend, en in het bijzonder voor tarwe belooft de oogst zeer groot te zijn. De uitzaai van lijnzaad in de Vereenigde Staten is eenige procenten kleiner dan het vorige jaar. De weersgesteldheid in de vorige maand blijkt veel te wenschen te hebben overgelaten. De uitzaai in Argentinië wordt ook door hevige regens vertraagd en de mogelijkheid bestaat, dat de bezaaide oppervlakte beduidend kleiner dan het vorige jaar zal zijn. Het is te hopen, dat een en ander nog ten goede keert, daar de prijzen, die zich reeds op een buitengewoon hoog niveau bewegen, nog meer in de hoogte zouden gedreven worden.

Nederland. De prijzen zijn alhier op de pariteit van Argentinië gekomen, waartoe belangrijke verkoopen van Antwerpen naar Noord-Frankrijk hebben medegeholpen. Het binnenland koopt slechts langzaam, wellicht tengevolge der snelle stijging. De verbetering had een goeden

invloed op den verkoop der verdere 5000 tons gerst, welke Maandag jl. tot f 470 à f 474 verkocht werden.

De lijnzaadprijzen zijn wegens de snelle stijging van olie ook op pariteit van Argentinië gekomen. Enkele verkoopen hadden plaats voor Augustus/September-aflading tot f 1250 op Rotterdam en stoomend f 1240 op Antwerpen.

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Juli	Londen			New York 96% Centrifugals.
		Tates Cubes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granulated cif.	
12 Juli 1919..	f —	64/9	50/-	50/-	7,28
5 " 1919..	" —	64/9	40/6	—	7,28
12 Juli 1918..	" —	64/9	—	—	6,05
12 Juli 1917..	" 23,—	53/9	12/6	32/6*	6,20 à 6,32
21 Juli 1914..	" 11 ¹⁵ / ₃₂	18/-	—	—	3,26

*) fob.

Van de Europeesche Bietsuikerlanden valt niets belangrijks te melden.

De laatste Engelsche Board of Trade-statistiek luidt als volgt (in tons):

	1919	1918	1919	1918
	Juni		Jan.—Juni	
Import Riet ..	149.924	82.748	640.830	611.484
" Biet ..	—	—	1	7.692
" Geraff. ..	53.302	587	223.010	12.938
Totaal ..	203.226	83.335	863.841	632.114
Voorraad in entrepot	384.000	275.600	—	—
" in Raffinad.	20.400	28.450	—	—
Productie ..	64.690	68.583	404.185	371.266
Totaal binnenl. verbr.	141.925	83.820	760.258	469.101

Witte Mauritius suiker werd genoteerd met Sh 48/- c.i.f.

Op Java is de markt wild met koopers voor vroege levering Superieur tot f 41,— f.o.b. en voor No. 16 en h. tot f 35,— f.o.b. Deze prijzen zijn aanmerkelijk boven de pariteit van American Granulated en Cubasuiker — de grootste concurrenten van Javasuiker op de wereldmarkt — en die zijn alleen daardoor te verklaren, dat in enkele Zuid- en Oost-Europeesche landen algeheel gebrek aan suiker bestaat, zoodat aldaar voor de enkele scheepsladingen, die verkrijgbaar

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Juli	Mais Juli	Haver Juli	Tarwe Aug.	Mais Aug.	Lijnzaad Aug.
12 Juli '19	226	194 ³ / ₄	79	15,05	8,90	38,80
5 " '19	226	187	71	14,15	8,60	37,70
12 Juli '18	226	161 ¹ / ₈	75 ⁵ / ₈	12,35	5,70	25,60
12 Juli '17	233	157	62 ³ / ₄	19,25	13,85 ³	25,35
12 Juli '16	109 ¹ / ₂	77 ⁵ / ₈	41	7,25	4,40	12,35
20 Juli '14	82 ¹	56 ³ / ₈ ¹	36 ¹ / ₂ ¹	9,40 ²	5,38 ²	13,70 ²

¹) per Dec. ²) per Sept. ³) per Juli.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	14 Juli 1919	7 Juli 1919	14 Juli 1918
Tarwe	—	—	572,50 ¹)
Rogge (No. 2 Western) ..	—	—	—
Mais (La Plata)	492,—	480,—	—
Gerst (46 lb. feeding) ...	484,—	465,—	—
Haver (38 lb. white clipped)	25,75	23,50	—
Lijnkoeken (Noord-Ame-rika van La Plata-zaad)	350,—	325,—	—
Lijnzaad (La Plata)	1250,—	1150,—	—

¹) Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	6—12 Juli 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. tijdvak 1918	6—12 Juli 1919	Sedert 1 Jan. 1919	Overeenk. tijdvak 1918	1919	1918
Tarwe	2.275	48.078	1.944	—	29.829	2.920	77.907	4.864
Rogge	1.015	4.745	—	4.535	22.860	—	27.605	—
Boekweit	—	2.208	—	—	—	—	2.208	—
Mais	2.150	12.946	—	—	1.968	4.590	14.914	4.590
Gerst	9.932	44.619	—	—	35.865	—	80.484	—
Haver	3.625	19.750	—	—	7.333	—	27.083	—
Lijnzaad	—	5.956	—	—	5.484	—	11.440	—
Lijnkoek	—	20.377	—	—	200	—	20.577	—
Tarwemeel	—	47.737	756	—	37.435	6.068	85.172	6.824
Andere meelsoorten	1.588	22.050	—	—	10.573	398	32.623	398

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor het Buitenland.

Tarwe	—	193.840	124.249	—	—	—	193.840	124.249
Mais	300	14.072	79.368	—	—	—	14.072	79.368
Rogge	—	44.725	5.174	—	—	—	44.725	5.174
Tarwemeel	11.658	144.506	17.888	—	—	—	144.506	17.888
Gerst	—	62.373	18.347	—	—	—	62.373	18.347
Haver	—	119.600	—	—	—	—	119.600	—
Lijnkoeken	—	2.412	—	—	—	—	2.412	—
Andere meelsoorten	—	115.992	—	—	—	—	115.992	—

zijn, vrijwel elke prijs bedongen kan worden. Hiervan maken de tweedehands houders van disponibile Javasuiker gebruik om den prijs telkens opnieuw op te zetten en viert de speculatie onder de Chineesche en Japansche handelaren op Java hoogtij. De grote Europeesche exporthuizen nemen bij deze kunstmatige opschroeiing der markt een zeer gereserveerde houding aan.

Cuba-statistiek:	1919	1918	1917
Ontv. der week tot 5 Juli	45.589	38.631	29.709
Totaal sedert 1 Dec. ¹⁾	3.287.599	2.922.175	2.663.283
Werkende fabrieken	21	21	16
Exp. d. week tot 7 Juni	109.787	56.127	93.282
Totaal 1 Jan.—7 Juni	1.906.443	1.630.059	1.858.422
Exp. U.K. 1 Jan.—3 Mei	329.166	289.445	420.200
Frankrijk	25.820	7.400	25.420
Totaal voorraad 9 Juni	1.200.678	1.056.100	760.921

¹⁾ 1918/17/16.

RUBBER.

De markt was in de afgelopen week eenigszins vaster en prijzen konden zich, hoewel niet belangrijk, toch eenigszins verbeteren.

Het prijsverschil tusschen prima Crêpe en smoked sheets blijft altijd nog beduidend en bedroeg in de afgelopen week 1¼ pence.

De noteringen op het einde der week luiden:

Prima Crêpe loco	1/10¼	eindevoorafg. week	1/9¼
sm. sheets	1/9¼		1/8½
Crêpe Aug./Sept.	1/11		1/10¼
Oct./Dec.	1/11½		1/11¼
Jan./Juni	2/-½		2/-½
Para	2/5		2/5¼

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp en Leonard Jacobson & Zonen).

Noteringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
5 Juli 1919	428.000	feestd.	1.976.000	feestd.	—
28 Juni 1919	427.000	16.200	2.184.000	—	14½/8
21 „ 1919	399.000	16.350	2.311.000	—	14½/16
5 Juli 1918	—	—	—	—	—

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
5 Juli 1919....	47.000	38.000	69.000	55.000
5 Juli 1918....	40.000	33.000	104.000	104.000

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 25 Juni 1919.

De weerberichten in Amerika schijnen nog ongunstig te zijn voor den katoenogst. Er schijnt te veel regen en te weinig zonneschijn te zijn en nu het seizoen begint op te schieten, wordt de waarschijnlijkheid van een groote opbrengst ook kleiner en stijgen prijzen dus geregeld. Noteringen in Liverpool zijn ongeveer een penny hooger dan een week geleden en de vraag van de Engelsche spinnerijen is wat verminderd nu deze tengevolge van het arbeidersconflict nagenoeg stilstaan. De Egyptische oogst is laat en heeft zeker nog gunstig weer noodig.

Garenprijzen zijn opnieuw hooger en de marge voor de spinnerijen is bijzonder gunstig. Weliswaar worden de productiekosten geregeld hooger, doch de stijging in garenprijzen houdt met al deze factoren zeker wel rekening. De vraag voor garens, zowel Amerikaansche als Egyptische, blijft zeer groot, zoodat de positie van de spinners ook zeer onafhankelijk is.

De doekmarkt blijft zeer vast en de vraag is grooter dan ooit, vooral nu de productie door de kortere werktijden sterk achteruit zal gaan. Fabrikanten hebben daarom niet alleen hun prijzen verhoogd, doch kunnen ook alleen voor zeer late levering offereeren. China blijft geregeld in de markt, terwijl ook Indië weer meer koopt; de kostprijzen hebben bijna weer het niveau van verleden jaar bereikt. Ook de kleinere markten blijven geregeld orders inzenden.

	18 Juni	25 Juni	18 Juni	25 Juni
Liverpoolnoteringen (loco)	T.T. op Indië	1/8	1/7½/8	
F.G.F. Sakellaridis	27,09	27,09	T.T. op Hongkong	3/6¼
G.F. No. 1 Oomra	14,55	14,80	T.T. op Shanghai	5/4

Noteringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	14 Juli '19	7 Juli '19	30 Juni '19	15 Juli '18	14 Juli '17
New York voor Middling ..	36,60 c	34,40 c	34,90 c	32,95 c	27,65 c
New Orleans voor Middling	34,25 c	33,25 c	34,— c	30,— c	25,88 c
Liverpool voor Middling	21,22 d	20,— d	20,14 d	22,67 d ¹⁾	19,— d ²⁾

¹⁾ Good Middling Amer.

²⁾ 13 Juli 1917.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '18 tot 11 Juli '19	Overeenkomstige perioden	
		1917-'18	1916-'17
Ontvangsten Gulf-Havens..	6362	6195	7144
Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	5287	2093	2562
" " 't Vasteland.		1287	2270
" " Japan etc...		532	454

Voorraden in duizendtallen	11 Juli '19	12 Juli '18	13 Juli '17
Amerik. havens.....	1239	1071	701
Binnenland.....	946	751	454
New York	?	130	68
New Orleans	?	360	188
Liverpool	590 ¹⁾	257	309

¹⁾ 12 Juli '19.

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
14 Juli 1919..	nom.	97.15/-	246.-/-	23.15/-	41.15/-
7 „ 1919..	nom.	94.2/6	248.10/-	22.15/-	40.-/-
15 Juli 1918..	nom.	122.-/-	355.-/-	30.10/-	52.-/-
13 Juli 1917..	nom.	130.-/-	237.10/-	30.10/-	—
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

SCHIEPVAART.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
7/12 Juli 1919	—	—	f 90.—	8/6 ²	260/-	250/- ³
30 Juni/5 J. 1919	—	—	„ 90.—	8/6 ³	260/-	230/- ³
8/13 Juli 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
9/14 Juli 1917	—	—	„ 7.—	30/-	f 52.25	140/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
7/12 Juli 1919	25/6 ³	47/6	47/6	45/-	f 10	Kr.35
30 J./5 J. 1919	54/- ⁴	47/6	47/6	51/3	„ 10	„ 35
8/13 Juli 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	„ 192.-
9/14 Juli 1917	69/-	101/3	152/6	110/-	—	„ 190.-
Juli 1914	fr. 7.—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
7/12 Juli 1919.....	142/6 ⁸	75/- ²	—	—
30 Juni/5 J. 1919.....	122/- ³	150/-	—	—
8/13 Juli 1918.....	275/-	500/-	—	187/6
9/14 Juli 1917.....	350/-	450/-	—	190/-
Juli 1914.....	14/6	16/3	25/-	22/3

¹⁾ Voor neutrale schepen. ²⁾ Voor Britsche schepen. ³⁾ Vrij.

⁴⁾ Voor neutrale schepen onder geallieerde time charter.

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

AMSTERDAM

Telefoon N 5580

'S-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

LEEWARDEN

GRONINGEN

Telefoon 1555

ARNHEM

Telefoon 2723

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc.,
in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.

PROSPECTUS GRATIS.

NEDERLANDSCH - TRANSATLANTISCHE HYPOTHEEKBANK TE AMSTERDAM

WERKT IN CANADA MET EIGEN KANTOREN
DIRECTIE: J. MEES TE AMSTERDAM. L. DROOGLEEVER FORTUYN TE WINNIPEG

5 en 6% **PANDBRIEVEN**
IN STUKKEN VAN f 1000, — f 500, — EN f 100, —

GRONINGSCH E CREDIET- EN HANDELSBANK

GRONINGEN, APELDOORN, APPINGEDAM, ASSEN EN VEENDAM

Kapitaal f 5.000.000, —

Gepaatst en volgestort f 2.500.000, —

Reserves ruim. f 478.000, —

VERSCHAFT BEDRIJFSKAPITAAL AAN
LANDBOUW, HANDEL EN NIJVERHEID

INCASSO — DEPOSITO — SAFE DEPOSIT

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD

AMSTERDAM

Geregelde Passagiers- en
Vrachtdienst met nieuwe,
moderne post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

CORUÑA, VIGO, LISSABON, LAS PALMAS.

DE NEDERLANDSCHE OVERZEE TRUSTMAATSCHAPPIJ

deelt mede, dat in verband met de ontbinding harer met de oorlogvoerende mogendheden gesloten overeenkomsten,
alle contracten

met haar gesloten ten opzichte van de door hare bemiddeling aangevoerde of onder N.O.T.'s verband gebrachte
goederen,

vanaf 12 Juli 1919 VERVALLEN ZIJN.

Echter blijft hetgeen bepaald is in het model 500c van de importeurscontracten onder artikel 9, lid 2
(bij andere modellen is ditzelfde bepaald onder een ander artikel) nog gelden ten aanzien van de goederen,
waaromtrent aan genoemd artikel reeds een begin van toepassing is gegeven.

Den importeurs op wier goederen dit betrekking heeft, zal hiervan nog afzonderlijk kennis worden gegeven.

Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij

C. J. K. VAN AALST, President.

Mr. A. MACLAINE PONT, Secretaris.

GEBR. VAN UDEN

ROTTERDAM - AMSTERDAM - ZAANDAM

Reeders en Cargadoors
Bevrachtingsagenten - Expeditieus
KOOP en VERKOOP VAN SCHEPEN

Telegram-Adres: „VANUDEN“